

**Adspirante divinâ clementiâ, consentiente illustri ... sub clypeo rectoris ...
Gueneri Rolfincii ... hoc Scrutinium chemicum vitrioli ... examini ... /
submittit Johann-Georgius Trumphius.**

Contributors

Rolfinck, Werner, 1599-1673.

Trumph, Johann Georg, active 1667-1668.

Publication/Creation

Jenae : Literis Samuelis Krebsii, 1666.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/rdb5zsvr>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

Quod felix faustumque esse jubeat SS. Trias!

19

Adspirante divinâ clementiâ,
consentiente illustri Asclepiadeo ordine,
in florentissimo Athenæo Salano,
sub
clypeo

RECTORIS ACADEMIÆ,
VIRI

MAGNIFICI,

DOMINI DOCTORIS

GVERNERI ROLFINCII,
philosophi, & medici eminentissimi,
chimix & practices professoris celeberrimi,
Academia Salanæ senioris gravissimi,

Domini

*patroni, promotoris & præceptoris plusquam
filiali pietate æternum devenerandi,*

H O C

SCRUTINIUM CHIMICUM
VITRIOLI

*erudito iätragonistarum examini,
in acroaterio medicorum,
horis consuetis, ad diem 6. Octobris,
submittitur*

JOHANN-GEORGIUS TRUMPHIUS
GOSLARIA SAXO.

JENÆ,

Literis SAMUELIS KREBSII 1666.

TRUMPHI

conjunctissime,

Um primùm hoc accede-
res Prytaneum, à perreve-
rendo, devotisque in sug-
gestu perorandi donis
conspicuo viro, M. Eliâ Himmelio
commendatus, observavi in te emi-
nere singularem ad pietatis virtu-
tumque studium inclinationem.
Prima tibi erat cura cœlestis do-
ctrinæ nectar ex cœlestibus hauri-
re fontibus, & timorem summi nu-
minis veræ initium amplecti sapi-
entiæ. A protervi seculi more de-
flectens, non ætate frui, non rixis
& altercationibus juveniles calo-
res exacerbare, aut inter arma &
amores dividere tibi fuit cordi, sed
ad

ad omnia capax ingenium tuum applicuisti studiis sapientiæ, & bonas horas ludicris voluptatibus vacuas omnes medicis audiendis impendisti.

Deprehensa in te fuit *εὐφροσύνη καὶ ἐρωτικός τις ἐνθουσιασμός, naturæ bonitas, amatoria quædam diligentia*, nec non ad artem servandorum hominum propensio, & felicitas singularis.

Νεφέτης hanc adjuvit, & informatio. Hæc excitatos à naturâ sapientiæ igniculos fovebat, in dubiis iudicium confirmabat, in obscuris & difficilibus necessaria suppeditabat consilia.

Paucis licet esse tam beatis, ut absque præceptorum ope emergant, quod Ramo in studiis philosophiæ, Mureto in oratoriâ, Cujacio in juris prudentiâ, Budeo
in

in literis humanioribus, Scaligero in Græcis contigit. Brevius iter eligisti. Manu ductoribus te concredidisti longè lateque fulgente scientiâ & experienciâ nemini secundis. Horum benevolentiam brevi temporis intervallo profecisti, te ultrà ætatis tuæ sphaeram extulisti, & modò in anatomico theatro, cum microcosmi panduntur recessus, modò in hortis, cum Flora suos ostendit thesauros, modò in laboratorio, cum chimia ad Vulcani aram mistorum centra referat, humanis usibus maximè salutaria promittens arcana, comparuisti, assiduum te præstitisti spectatorem, & operatorem felicissimum.

Expendens etiam justum fuisse veterum institutum, quo Miner-

væ & Vulcani imagines uno eodemque in templo Athenis coli voluere, industriamq; & sagacitatem humanam haud præclarum quid præstare posse, nisi id quod mente conceptum, in effectum producat, compositioni medicamentorum per aliquot annos ipse manum admovisti, illisque utendi modum & methodum attentè observasti.

Totus in eo fuisti, ut laudabiles in arte illâ faceres progressus, cui si tota vita impendatur, longis experimentis non suffecturam artis ejusdem parens pronunciavit, sicque tandem patriæ utilem operam locare, & parenti, viro de ecclesiâ Christi meritissimo, singulari honori & solatio esse posses.

Prodiisti aliquoties in publicum, & opponentium cominitorum
beni-

benignè excepisti, & masculè retu-
disti tela, artifice ingenio ab iis ne-
xos solvisti nodos, diutinâ cogita-
tione mota subitâ animi explicui-
sti intentione dubia.

Arguentis sustinens vices, gra-
vitate, & politi sermonis elegantia
occupasti animos audientium, hu-
manitate obligasti respondentes,
modestè egisti cum adversariis sen-
tentiis, de veritate magis, quàm vi-
ctoriâ sollicitus. In recenti habes
memoriâ, quod sæpius inculco, *δύναμιν*
ἀνὴρλογικὴν non esse quod constituit sa-
pientem. Sapiens non solùm uti de-
bet *λόγῳ ἐπισημονικῷ, ἀλλὰ καὶ Φρονήματι εἶναι ταπεινῷ.*
Confitendum fanè, nos in quibus-
dam caligare, nec omnia adsequi.

In smaragdina VITRIOLI gem-
mâ expoliendâ nunc occupatus, &
specimē iterùm in gravissimâ mate-
riâ

riâ meditatus publicum, puncta
omnium mereris.

Nitet hæc gemma tuâ polita ma-
nu multo gratior, oculosque erudi-
torum oblectat multo amœnior.

Dissertationem exhibes ab inge-
nio expolitam, à variâ lectione ex-
ornatam, ab industriâ elaboratam, à
judicio exafciatam. In Pæoniâ ca-
thedrâ eam defende, in arenâ te
virum præsta.

Sic dignus habitus athleta, mere-
beris ulteriùs virorum illustrium, &
patronorum favorem, tandemq; im-
mortalis laurûs præmium. In æde
virtutû qui te viderunt merentem
stipendia, in honoris sacrario non
desinent tibi adjudicare suffragia.
Dabam in Athenæo Salano anno
MDC LXVI. II. ID. SEPT.

GUERNERUS ROLFINCIUS,

PRÆSES.

CAPUT I.

PROOEMIUM

commendat chimix antiquitatem
dignitatem & utilitatem.

CHIMIAM, artem illam nobilissimam, non in nostri seculi hominum cerebro demum natam, sed plurimis ante annis, *Ægyptiis* fuisse notam, *ἀξιόπιστοι* testantur scriptores

Hanc enim chimiam, sive, præposito Arabum articulo, al chimiam, per *aureum* intelligunt *vellus*, quod Jason surreptum ivit cum Argonautis, in quo vellere, sive libro modus ex aliis metallis aurum conficiendi docebatur, uti ex *Suidâ* refert *Pancirollus* *tomo 2. de nov. rep. tit. de alchimiâ*. Intellexere enim quidam sub pelle arietis aurei diphtheram, h. e. librum ex membranis veterum more confectum, & arcana ejus artis, quam chimiam vocant, pandentem, verba sunt in *prælaudato autore tit. de chartâ*. Et hanc ipsam sententiam tanquam vero simillimam defendit *Senn. de cons. & diff. cap. 3.* licet *P. Bellonius observ. lib. 1. cap. 2.* hanc aliter exponat fabulam.

Hanc artem per duodecim agones Herculis, à Græcis per deorum *πολυθείαν*, ab *Ægyptiis* per Osiris, Isis, Hori, Typhonis historiam adumbratam fuisse, testis est *vir πολυμαθῆς Athanasius Kircherus, tomo 2. mundi subterranei, de Alchimiâ*.

Non autem solum intellexisse per alchimiam, chimiam generalem, quæ agit de lapide philosophorum, vel particularem primam metallicam, sed alteram etiam chimiam **MEDICAM**,

conatur idem evincere *Romani orbis lumen Kircherus tomo sec. Oedipi*, ubi asserit, habuisse Ægyptios ELIXIR ex variis pretiosis extractum vitæ prolongandæ idoneum.

Plurimis ante Galenum annis chimiam floruisse conatur probare *Horatius Augenius epistol. medic. cap. 4.* ex ipso *Galeno lib. de theriacâ ad Pisonem*, ubi Galenus mentionem medicamentorum per ignem paratorum facit, & usum illorum commendat. Adde *Reines. var. lection. lib. 2. cap. 5.*

Ut ut autem strictam hanc chimix antiquitatem non propugnemus, ablegantes hujus rei cupidum ad illustrem *Conring. lib. de Hermet. medic.* Sufficiat nobis, hodierno tempore adeò exultam, ut ad ἀμύνην accessisse videatur. Postquam enim illa superiori seculo cepit inclarescere, & excoluerunt & laudarunt eam viri de re medicâ meritissimi, *Andernacus, Matthiolus, Langius, Libavius*, & aliquos plures nostriseculi in sui admirationē traxit.

Maximo semper hæc ars fuit in pretio. Magnates ab ea sperant & auxilium & delectamentum.

Ser. ma MARIA, nata Dux Tremollia, Ser. mi BERNHARDI Duc. Sax. &c. conjux celsissima, omni seculorum memoriâ digna Heroïna, non inferius duxit principali dignitate, gratiosâ suâ præsentia ROLFINCIUM, præterito autumno collegium toties exoptatum chemicum, in suo suburbano laboratorio inimitabili dexteritate, multâ nostrum comitante coronâ instituentem exhilarare, oculos æthneis ignibus, furnis, spiritibus exsultantibus dare & carbones aspicere.

Solatum ab hac arte expectat æger, cum vix ac ne vix quidem medicina hodierna eâ carere possit.

Cespitat sine chimiâ, inquit alicubi *Heurnius* ars nostra. Medicina sine chimiâ, verba sunt *Hartmanni*, exilem possidet majestatem. Nam hâc unâ Dianæ lampade medicus plus cernit, quàm vulgares medici aperto solent sole.

Ausim dicere, ait *Matthiolus lib. 4. epist. ult.* neminem medicum absolutum esse posse, imo nec mediocre, qui in hac nobilissimâ non sit exercitatus arte.

Nostrâ hâc ætate vix ille τὸ εὐχήμενος καὶ χαρίεντος gratiosus & elegantis Medici locum nomenque impetrabit, cui chimicæ
ἐκχυ

ἐκχυρώσεις, & quæ ex hujus artis ἐργασίῳ prodeunt, artificio
sæ præparationes aut improbantur, aut negliguntur.

Nunc feliciùs expugnantur urbes & fortalitia, inventis
TORMENTIS bellicis, quàm olim cum arietum, testudi-
num & hujus generis aliorum, implorabant opem. Sic
quoque hostilium morborum insultus multò feliciùs, tu-
tiùs, citiùs, jucundiùs Chemicis ex arte præparatis expugnantur.

Nauseam pariunt ægris decocta longissima, dignæ bove
potiones, sirupi magistrales, juleporum myriades, pilularum
legiones ingratae, quibus tamen vel sepulcri candidatos, crucia-
re nonnulli pro solenni habent: cum tamen nunquam obsequen-
tiores Medico ægri reddi possunt, nisi medicamentorum suavi-
tate, parvaque doseos quantitate.

Gratiam è contra inveniunt, tincturæ, paucus pilularum
numerus, essentia, magisteria chemicorum pretiosissima & ef-
ficacissima.

Hujus chimiae instaurandæ, vel restaurandæ, incremento na-
tum esse excellentissimum Dn. ROLFINCIUM, præsidem ve-
nerandum, chimiatrium omni nostrâ laude majorem, qui puta-
rit, haud à januâ aberraverit. Hic enim egregio nec infelici
conatu, nec minori cum laude nominisque immortalitate ex-
plicandam, docendam, exercendam sibi in hoc Athenæo SALA-
NO primus chimiae professor, chimiam proposuit, nec minimis
sumtibus, exstructo speciosissimo in suburbio suo, laboratorio,
desudavit quò ad internam rerum œconomiam, & abdita laten-
tis naturæ sacramenta penetraret.

Sed quid plura? Res ipsa loquitur.

Nos dum, splendore Salanæ chimiae moti, hoc de VITRIO-
LO exercitium chemicum adornamus:

Da facilem cursum, & nostris Deus annue cœptis!

CAPUT II.

Scrutinium onomatolo- gicum.

Δὸ γένηται πρῶτα τῶν ὀρισμῶν, verba sunt Pergameni 4. de pul-
sum differ. cap. 2. una ὀνοματώδης nominalis, altera ἔσιώδης
essentialis.

Jure igitur merito illam huic præmittimus, ἀρχὴ δὲ τῆς παιδείσεως ἢ τῶν ὀνομάτων ἑτίσκεψις, *principium doctrinae nominum inquisitio.*

Consistit illa in tribus ETYMOLOGIA, SYNONYMIA & HOMONYMIA enucleandis.

ETYMOLOGIÆ quod attinet nodum, brevibus ille expediri potest.

VITRIOLUM, sive ut *alii* dicere consueverunt VITREOLUM, dici putant à VITRO, *vel* quod coloribus vitro respondeat, *vel* quod VITRI instar clari pelluciditate oculis gratâ ac amœnâ superbiat. Plura vide apud *Vossium in etymolog.*

In SYNONYMIÆ scrutinio varia occurrunt nomina, quibus hoc VITRIOLUM donatum.

Dicitur enim simpliciter ATRAMENTUM, quod eo pelles, & alia nigro colore inficiantur, & liquor, quo in pingendis literis, & conscribendis monumentis, utimur, scriptorius niger conficiatur.

Hinc quoque de hoc conficiendo antiquissimi prostant ver siculi:

VITRIOLI quartâ, media fiet uncia gummi,
Integra sit gallæ, super addas octo falerni.

Cur autem VITRIOLUM cum gallâ, non verò separatim nigrum efficiat liquorem scriptorium, videatur *solertissimus & ingeniosissimus naturæ scrutator Kircherus tomo 2. mundi sui subterranei pag. 12.*

Hic quasi per transennam illud memoratu dignum notamus, quod refert *Nicolaus Monardes lib. 10. in historiâ simplic. medicament. ex novo orbe delatorum Caroli Clusii pag. 354.* Mirum & jucundum spectaculum esse in Peruanis provinciis intueri terras varii caloris. Nigram inter illas unam esse, quæ in aquam vel vinum immissa nunquam satis laudandum efficiat atramentum scriptorium.

Κατὰ πρὸς θεσιν *cum adjunctione.* ATRAMENTUM SUTORIUM, judigitatur. Hoc nomine ab antiquis etiam Latinis salutatum reperimus, quod futores in primis in coriis nigredine in crustandis ejus usu fuerint delectati. Nomen hoc, atramentum
futorium

rium ineptum vocat generosus van Helmont de lithiasi cap. 8. §. 12.

Vocatur etiam COPPOROSA, quo nomine appellat Cardanus.

Nec his appellationibus fuere contenti LATINI, sed more probè vetusto, & Græcanicæ linguæ nomen civitate Latinâ donarunt, nominantes illud CHALCANTHUM, quâ voce utitur consummatissimus naturæ bibliothecarius Plinius lib. 34. natur histor. cap. 12. CHALCANTHES vocatur Straboni. lib. 3. geogr. pag. 113. CHALCANTHUS, genere masculino, legitur apud Ætium tetrabibl. 1. serm. 2. Unde Fallopius, sub nomine CHALCANTHI omnes species Misy, Sory &c. comprehendit, lib. 4. de aquis medicin. CALACANTHUM autem herbæ genus est, muscas muresque necans, autore Barbaro in comment. ad lib. 5. Dioscor. cap. 105.

ARABIBUS vocatur ALKAND. ZEG, nomen illud Arabicum Johannis Serapionis vetustissimi scriptoris de simplicibus & mineralibus p. 155. vertit VITREOLUM fidiſſimus interpres Abraam Judeus.

Nec GRÆCI, quibus ingentes verborum divitiæ, destituuntur, quo hoc minerale reddant nomine. Appellatur iis ὁ χαλκανθος, ἡ χαλκάνθη, apud Nicandum in alexipharmac. Henricus Stephanus in thes. græcæ ling. τὸ χαλκανθον, quod juxta mentem nonnullorum, uti quidem conjicit Angelus Sala de spiritu vitrioli tract. idem significatione ponit, ac flos æris, propter illam consanguinitatem, quæ illi cum ære intercedit.

Græci cognationem æris nomine fecere atramento sutorio, inquit Plinius lib. 34. cap. 12. appellant enim χαλκανθον, quasi χαλκὸς αὐθός æris florem seu efflorescentiam diceret. Hanc nominis rationem impugnat, & differentiam agnoscit inter χαλκὸς αὐθός & χαλκανθον Medicus ille criticus æternâ famâ dignus Caspar Hoffmannus in paralipomenis officinalium ex scholiis novis Johann. Loniceri in 5. Dioscor. cap. 268.

Florem enim æris Dioscorides, τὸν ὅτι ἰητρικὴν ὕλην, judicio Galeni de simplic. facultatibus, σπῆδασάντων ἔθενι δέυτερος, eorum, qui materiam medicam tractarunt nemini secundus, describit lib. 5. cap. 88. Chalcanthum verò lib. 5 cap. 114. editione Saraceni.

Utramque facere paginam videtur dictio vernacula GERMANICA, quâ redditur Vitriol/Rupffer Wasser. Vitrioli enim

essentiam hoc videtur omnium optime detegere, & exprimere. Alias Vitriola herbæ genus est à Græcis Daphnoides dicta. Vide *sis Oribas simplic. lib. 1. cap. 47.*

Errorum ut evitemus scopulos, H O N O N Y M I A etiam liberandum prius est vocabulum.

Sumitur dictio $\tau\gamma$ V I T R I O L I tripliciter.

I. notat Θ illud minerale acidum, quod vel nativum, vel factitium, succum illum, qui à *Dioscoride & Plinio* chalcanthum à *Matthiolo* atramentum & aliis atramentum futorium dicitur ut habet *Bernhardus Cæsius de mineralibus pag. 243.*

II. monente eodem designat herbam nascentem in muris parietariam aliis, *Dioscoridi lib. 4. cap. 86. & ad hunc locum commentatori Saraceno p. 86. ἐλξίνην* dictam. *Matthiolo in comm. lib. 4. cap. 81.* Vitriola dicitur. *Itali eam* vocant vitriolo. Dicitur & vitraria. Critica plura vide *apud Rhodium ad Scribon. p. 80.*

An autem per VITRARIAM rectè intelligatur parietaria, ἀκριβῶς disquirere, nec temporis, nec instituti est nostri, ea saltem commendamus, quæ accuratissimus *Theophrastus Eresius in historia plantarum lib. 6. pag. 524.* nobis reliquit. His, qui vult, addat, quæ recitat *laudatus Hoffmannus de medic. offic. lib. 2. cap. 70.* ubi eam vocat VITREOLARIAM, seu URCEOLAREM, quod vitris seu urceis mundandis conveniat.

III. VITRIOLUM est terminus paracelsistarum, cum ad causas morborum, anologico quodam modo admittendas, referunt. Sic dicunt epilepsiam habere originem ex Θ li vapore, vitriolo mercuriali, sulphure vitrioli narcotico & mendicativo, quod vitriolatâ suâ aciditate vel arterias carotidas constringendo, spiritui vitali ex corde in cerebrum viam denegat, vel cerebrum nimis coarctando, ejusque panniculos vellicando hunc affectum producat.

Sed hanc sententiam plurimis urgeri difficultatibus, quis non videt?

CAPUT III

definitionem realem proponit.

N Ominis definitionem methodice sequitur realis.

Ut autem verissimum esse consuevit in humanis rebus

πολυθεύλλητον illud dictærium: QUOT CAPITA, TOT SENSUS, ita eandem fortunam hanc hoc nostrum VITRIOLUM cogitur experiri.

Dum enim autores tum *physici*, tum *Chimici* toti sunt in constituendo Θ li genere dubii huc atque illuc impelluntur.

Hic enim reperiās, qui VITRIOLUM describant per MINERAM FOSSILEM. Hic audias, qui definiant per SUCCUM CONCRETUM, cujus farinae est *Agricola lib. 3. de natur. fossil. Scharff. in physicis*. Hic legas qui per GELATUM LIQUOREM, *ceu Dioscorides lib. 5. cap. 68*. Sunt item alii qui non immerito *judicio b. Sennerti prax. lib. 6. part. 5. cap. 2. ad* SALIS GENERA reducunt.

Quemlibet hic suo sensu permittimus abundare. Nos summorum virorum, inprimis, qui nobis est instar omnium, *magni nostri Æsculapii, illustris ROLFINCII, Chimici per Europam celeberrimi, Præsidis splendidissimi, Præceptoris de me meritissimi, cui quod habeo, debeo, vestigia prementes sequentem descriptionem suppeditamus.*

VITRIOLUM est sal minerale, aqueum, æris & ferri indolem in se continens, in terræ mineris à naturâ ex singulari principiorum concursu genitum.

VITRIOLUM esse sal, sive succum salinum concretum, patet ex ejus naturâ, quàm ferè eandem cum SALE habet. Sic optimè dicitur: salia vel naturâ, vel arte fieri; sic etiam Vitriolum aliud est NATIVUM in terræ cavernis ad modum reliquorum Θ ium concretum, aut destillans ex iis, aliud FACTITIUM, quod ex mineris suis chalcanthosis lapidibus arte & cocturâ extrahitur, uti per cocturam HISPANICUM produci narrant autores, & nostrum GOSLARIENSE paratur.

Ut ut enim distinguatur Θ in marinum, fossile, & artificiale, Θ marinum tamen specie à fossili non differt, licet plus humidi participans mollioris & flavidioris substantiæ sit, & fossilis sit compactioris & lapidescentis naturæ, cujus generis sunt Θ Polonicum, uti exemplar in pretiosissimo *Dn. Præsidis rarithecio*, fat magni ponderis, lapidis instar, est videre. Hoc prope Cracovi-
am excin-

am exscinditur, cujus fodinæ admirandis suis substructionibus subterraneis integram urbem referre videntur, *Calabricum & Siculum*. Hæc enim tria genera adeò dura, ut etiam eorum ministerio palatia exstruant. Et hæc Sicala Θ is species est, de quâ loquitur *polyhistor Solinus* quando ait, in agro Agrigentino excidunt frusta (de Θ le fossili) ad facies hominum deorumque. Vide quoque *Kircherum mundo subterr. part. 1. pag. 298.*

Porro VITRIOLUM SALIS esse quoddam genus suffragio autorum gravissimorum confirmatur.

Sennertus physic. lib. 5. cap. 11. Vitriolum SALIS GENUS appellat mirabilis naturæ. *Billich. in observ. & parod. chim. lib. 1. c. 13.*

Quercetanus in tetrade affect. capitis Θ is genus esse prolixo verborum ornatu exponit.

Subscribit huic sententiæ fidissimus *Helmontii* interpres *Oswaldus Gremsius de ortu rerum lib. 1. cap. 7.*

Imo ipse *chimicorum primicerius Paracels. lib. de rerum natur. ortu* annuit, Vitriolum Θ esse, sed sui generis & ab aliis Θ libus distinctum, quod etiam repetit *lib. 2. de morbis miner. tr. 3. cap. 1. & lib. 4. philos. cap. 6.*

Idem asserit in *pharmac. spagir. Petrus Poterius Regis Christianissimi consiliarius & medicus quondam celeberrimus pag. 71.*

M. Aurelius Severinus in libello solidæ diligentia pythia inscripto, cap. 7. dum species Θ is enumerat, etiam nostrum Θ lum Θ ium catalogo addere non veretur.

Invehitur quidem *A. Sala in animadvers. ad suos aphorism. in Petrum Laurenberg* negando S A L esse VITRIOLUM; sed suo ipse se videtur jugulare gladio. Nam in *libello de anatomia* Θ li definit per Θ minerale. Et satis nervosè etiam illi respondet, & pro titulo Θ is, tanquam pro aris & focis pugnat *Laurenbergius in animadvers. ad aphor. Sala quæst. 18. & defensione contra Billich. pag. 87.*

De origine S A L I U M res non satis in aprico est constituta. Nota sententia dudum prodiit in vulgus, S A L I A produci ex succis (aqueo & terreo) mistis. Verùm nec hoc ex tripode dictum videtur quam multis rei physicæ antistitibus, nec minoribus urgeri scrupulis. Vide *Matth. Untzerum in tract. de sale.*

Hinc

Hinc & nobilissima illa controversia, *an mineralia hodie-
num generentur?* fuit.

Non desunt, qui existimant mineralia primo creationis die à Deo esse condita, atque sic citrà ullam generationem novam ad hunc usque diem permanisse, & nullatenus de novo generari.

Probandi rationem ex eo sumunt scrinio, quòd in sacro codice, & quidem historiâ generationis hujus universi, mineralium non fiat mentio, & sic nec iis benedictio multiplicati-
va sit addita

Ut ut autem ex die, quem primum creationis nominant nihil concludi possit de mineralium creatione, cum & hîc sibi non constent autorum sententiæ. Non tamen præter causam, lapidum, mineralium & metallorum creationem operibus tertiæ diei annumerari posse censet *Theologorum jubar, accuratissimus Dn. D. Job. Museus in prælect. publicis ad cap. 1. Gen. vers. 12.* Probabile enim non est, terram statim primo die continuisse tam pretiosa corpora, sed tertio demum die cum exsiccaretur & exornaretur, accepisse. Nec altero probandi fulcro firmissimè nituntur. Nulla enim videtur sequela: quicquid Moses non expresse nominat, illud non est creatum, sufficit sanctum Mosen non intendisse singularem particularem productionem, sed solum ostendere mundum & omnia in eo creatione primùm incepisse, ad quod ostendendum satis fuit indicare, præcipuas species fuisse conditas.

Georgius Agricola de ortu & causis subterraneorum libro 5, huic quæstioni occurrit. Non est, *ex ejus mente*, ferenda vulgi opinio perridicula, Poëtarumque alicujus fabulæ similis, & omni experimento contraria, quæ statuit non modò saxa, sed in eorum venis, fibris, & commissuris metalla & gemmas ac varia terrarum genera, quæcunque hætenus effossa sunt, & nunc, vel posthac effodientur, in initio mundi Deum simul finxisse, & creasse, nec medio temporis curriculo ulla ex materiis ad id aptis esse nata vel renata, neque aliquam vim naturæ ad eorum perpetuitatem machinatum esse summum rerum opificem.

Contrarium testatur experientia.

Mineræ metallorum excisæ brevi temporis spacio novis restaurantur incrementis. Mirum, in folis plumbi metallis, *inquit Plin. natural. histor. lib. 34. cap. 7.* quod derelicta fertilius reviviscant. Aurum Corbachiaë crescit & recrescit in Westphaliâ, in cumulis singulis quadrienniis.

Salis fodinæ non exhauriuntur, perpetuo fomite se multiplicant. Admiratione dignum adnotat *Garcias ab Horto aromat. histor. lib. 1. cap. 47.* in Indiâ in summo solo generari adamantes, & duorum & trium annorum spacio perfici. Si in fodinâ hoc anno, ad cubiti altitudinem fodias adamantes reperiēs. Post biennium rursus solò excavato ibidem novos invenies adamantes. Sub rupe autem majores inveniuntur.

MINERALE dicitur, quod more aliorum mineralium in ipsis terræ mineris, seu penitioribus specubus ac recessibus ejusdem, tanquam propriâ suâ matrice generationis suæ capiat primordium. Probat insuper hanc differentiam *Grembs. loc. cit. & Sala in anat. Oli.* Nomen enim inde est, quod in minis h. e. venis & fodinis terræ reperiatur, vel è terrâ minerali coquatur dicit *Albert. Kyper. Instit. phys. l. 5. tom. 2.*

Non arridet *Kypero* divisio *Alberti M. l. 5. miner. cap. 1. & C. Bartholini System. phys. de perfectè mixtis*, mineralium, in metalla, lapides, & mineralia media, cum sic vitriolum inter media mineralia recensendum esset, sed potius rejectâ *τεχνοποιίας* obscuritate divisionem amplexatus *Agricolæ in princ. lib. 1. de ortu & caus. subterr. Cardani, & Fallopii*, qui dividunt, in terras, succos concretos, metalla, & lapides, & sic ad succos concretos vitriolum optimè reducitur.

MERCURIUM AQUEUM inesse huic Θ i nemo facile negabit. Ab aquâ enim habet splendorem, à terrâ ærosâ, & Δ reo consistentiam & colorem. Uti hæc tria principia facile patebunt iis, qui cultro spagirico illud dissecare docti. Quamdiu hæc tria principia incorrupta tenet copula, & hic mineralis succus immobilis & immutabilis persistit.

Uti nulla poëtarum fabula, celeberrimi cujusdam critici suffragio, ferè reperitur, quæ non loco fundamenti aliquid habeat

habeat veritatis, sic & ♀ & ♂ amicitiam adumbrant poëtæ.

VITRIOLUM ♂ & ♀ est domicilium gratum, & amœnum palatium, tam concordiam amicitiam hæc bina metalla sibi in hoc ♂lo junguntur & combinantur, ut singulari artificio philosophorum per ignem (sic enim se appellat *Paracelsus*) bina hæc metalla ex ♂lo elici, inque hoc transmutari possint.

An autem ex ♂ fieri possit ♀ hic non disputamus, cum hæc nec chimicas, nec medicas sapiant thecas, sed potius Alchimistarum redoleant fumos. Qui autem talia legere avet eum ablegamus ad *Minder.p.9.* & ea quæ, ut solet, accuratissimè commentatus est *Chimicus celeberrimus Dn. Præf. dissert. chim. de ♀ & ♂ cap. 2. & Kircherus mund. subterr. tom. 1. p. 319. Grembs. lib. 1. de ortu rerum c. 7. §. 46.*

Coquunt & bulliunt ferrum in ▽ ♂li, sicque ferrum corroditur ab ▽ ♂li, & hujus beneficio ferrum attrahit cuprum in ♂li visceribus contentum, cum tamen nulla sit facta mutatio, *Borell. cent. 3. observ. 73.*

Vitriolum ex omnibus metallis elici posse singulari artificio nonnulli clamant, sed periculosa & dubia plena res est aleæ.

♂li affriccione ferrum mutari in æs, negat *Henricus Regius medicus & phil. Ultrajectinus phil. natur. lib. 3. cap. 9. p. 204.*

His itaque supra enarratis principiis non casu, quæ sententia arrisit *Sala quest. 17.* sed singulari & determinato naturæ in terræ visceribus concursu combinatis, natales suos debet hæc VITRIOLACEI SALIS species.

CAPUT IV differentias adducit.

Differentiæ, si à *Dioscoride* petendæ, tres constitui possunt. Triplex enim ille *lib. 5. cap. 114. edit. Saracenī* agnoscit: σαλακτικόν *stillatitium*, πηκτόν *concretum*, & ἐφθόν *coctile*.

I. STILLATITIUM est VITRIOLUM, σαλακτικόν, alias λογχωτόν *quasi lanceatum* dictum.

Χάλκανθον, inquit *dioscorides*, τὸ μὲν γένει ἐν καὶ ταῦτόν ὑπάρχει. ὑγρὸν γὰρ ὅτι πεπηγός. εἰ δὲ δικὰς δὲ ἔχει Διαφορὰς τρεῖς. τὸ μὲν γὰρ καὶ σαλαγκμόν διηθήμενων ὑγρῶν εἰς τινὰς ὑπονόμους συνίσταται. ὅθεν καὶ σαλακτὶς καλεῖται ὑπὸ τῶν τὰ Κυπριακὰ μετάλλα

ἐργαζομένων. Πεπηήσιος δὲ αὐτὸ καλεῖ πινάριον. ἄλλοι δὲ σταλακτικόν. *Atramentum sutorium* genere quidem unum est, siquidem liquor est concretus, at speciales differentias tres habet. Enimvero unum, liquoribus stillatim in cuniculos quosdam percolatis, concrescit: quamobrem ab iis qui Cypria metalla conficiunt **STILLATITIUM** appellatur. Petesius hoc ipsum pinarium vocat, (nomen τὸ πινάριον in thesauro græcæ linguæ Henricus Stephanus vertit sordidum,) alii stalacticum, id est, stillatitium, vocant.

II. **CONCRETUM** πικτόν. Τὸ δὲ, pergit, ἀφανῶς λιμναζόμενον ἐν σπηλαίοις ἔπειτα μεταχέουδρονεῖς βόθρες τὴν πῆξιν λαμβάνει. ὁ δὲ καὶ πικτόν ἰδίως ὀνομάζεται. *Alterum latenter stagnat in speluncis, posteaque transfusum in excavatas scrobes, concretum capessit, hoc idcirco pectum, id est, concretitium, propriè dicitur.*

III. **COCTILE** ἑφθόν. τὸ δὲ τρίτον καλεῖται μὲν ἑφθόν, σκιάζεται δὲ ἐν Ἰσπανίᾳ. *Tertium coctile dicitur, & in Hispaniâ conficitur.*

*Plinius, naturæ ille urinator tam fidelis, ut inter perscrutandos Vesuvii ignes miserè perierit, duas indigitat differentias lib. 34. naturalis historiae cap. 12. Fit; inquit, chalcanthum in Hispaniâ è puteis, stagnisve, id genus aquæ habentibus. Decoquitur cum admistâ dulci pari mensurâ, & in piscinas ligneas effunditur. Immobilibus super has transtris dependent restes lapillis extentæ, quibus adhærescit limus vitreis acinis imaginem quandam uvæ reddit. Exemptum ita ficcatur XXX diebus. Color est coeruleus, perquam spectabili nitore, vitrumque esse creditur. Fit & pluribus modis genere eo in scrobes cavato: quarum è lateribus destillantes hyberno gelu strias stalagmiam vocant, neque est purius aliud. Fit & aliis modis. Ideo duplicem quidam agnoscunt differentiam & appellant **FOSSILE**, aut **FACTITIUM**.*

*Matthiolus duas etiam agnoscit differentias, & alterum **VITRIOLUM FOSSILE**, per se in terræ visceribus concretum colore vario, alterum **FACTITIUM** appellat. Et sic *nativum* dicitur, quod in cavernis sive fodinis terræ est concretum, aut ex illis destillat. *Factitium* quod ex lapidibus illis chalcanthosis*

canthosis, ex terrâ illâ rubiginosâ & æruginosâ, aut cinereâ, maculis viridibus ac rubris interstinctâ, coquitur.

His omnibus una est natura, facitque discrimen sola consistendi & concrescendi differentia.

Hodiernis temporibus nobis placet triplicem, ratione PRODUCTIONIS, differentiam assignare.

I. est quod NATURA fit. Ad quam speciem non incommode referri possunt priores illæ *Dioscorideæ* species STILLATITIVUM & CONCRETUM, hæc enim fiunt nullâ arte extrinsecus accedente. STILLATITII, sive NATIVI *Vitrioli* species etiam est in metalliferis Rammeli montis, propè Goslariam, civitatem Imperii vetustissimam, patriam nostram carissimam, fodinis. In plerisque enim hujus loci fodinis aëre externo pluvioso nimiam humiditate aquosâ omnia madent, humiditas illa pedetentim undique destillat, & in Rammelo monte ex vitrioli terrâ Glaceam adsciscit naturam, guttatimque decidendo in stirias oblongas, coeruleas, & albas, viridesque concrescit in multâ copiâ, id quod verum VITRIOLUM NATIVUM. Ad *exasciata eruditionis & multijugæ experientie libellum Excellentissimi Doct. Stokhausii, Medici experientissimi, & Physici libera imperialis Goslarie meritissimi, patroni ætatem colendi, de asthmate montano.*

Ad hanc speciem etiam illa reduci potest chalcanthi species, quam sponte in terræ visceribus natam, & ex agro Tridentino sibi missam, testatur *Matthiolus*.

Huc spectat etiam CONCRETUM Cyprium, cujus parandi modum se jucundo oculorum intuitu vidisse prolixo admodum sermone, refert *Galenus lib. 9. de medicam facult.* Οἶκος, inquit, ἦν μέγας μὲν. ἔ μὲν ὑψηλός γε προκείμενος τῆς εἰς τὸ μέταλλον εἰσόδου: καὶ τὰς τὰ οἶκος καὶ τὸν ἀριστερὸν ἔιχον, ὅς τις ἦν τοῖς εἰσιῶσιν, καὶ χεῖρα δεξιὰν, ἐξεκεκόλλαπτο διώρυξ εἰς τὴν συνεχῇ λόφον, εὖρος μὲν ὡς ψαύειν ἀλλήλων τρεῖς ἄνδρας, ὕψος δὲ, ὡς τὸν μακρότατον ἄνθρωπον ὀρθὸν δύνασθαι βαδίζειν. ἡ δὲ διώρυξ αὕτη καπάντης μὲν, ἔ μὲν ὀξεία γε καὶ κρημνώδης. ὅπῃ τῷ τέλει δὲ αὐτῆς, ἔσσης ὡς σαδιαίας λάγκος ὕδατος χλωρῶ τε καὶ παχέος χλιαρῶ μεσὸς ἦν. ἐν ἀπαίσει δὲ τῇ καὶ βάσει θερμασία πᾶσα πλησία τῇ

καὶ τὰς πρῶτας οἰκας τῶν βαλανείων εἰς εἰώθασιν ~~προμαλακτῆ-~~
 ρια καλεῖν. Τὸ δὲ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀθροιζόμενον ὕδωρ, πλῆ-
 θος ἦν ἀμφορέων ῥωμαικῶν ὡς ὀκτώ. καὶ σαγόνας μικραὶς ἐν ταῖς
 τέτταρσιν, καὶ εἰκοσὶν ὥραις ὅλης τῆς ἡμέρας, καὶ νυκτὸς ἐκ τῆς δια-
 πτραμένου λόφου καταφερόμενον ἀναφέροντες εἰς τὸ ὕδωρ τὸ
 πεδῆταί πινες, ἐνέβαλον πύλοις τετραγώνοις καὶ τὸν προκείμενον
 οἶκον, ἐκ κεραιμίων γεγυμναῖς ἐν αἷς πηγνύμενος ἡμέραις ὀλίγαις,
 ἐγένετο χάλκανθος. *Domus erat magna quidem, sed humilis ingres-*
sui in metallum objecta. Ad parietem autem domus sinistrum qui e-
rat ingredientibus dexter, effossus erat specus in continentem collem,
et latitudine ut tres sese viri in eo contingerent: tantâ verò altitudine,
ut viro summè procero recto liceret incedere. Specus hic declivis qui-
dem erat, non tamen præceps ac præruptus. Porro ad finem ejus qua-
si in stadium porrecti lacus erat aquæ viridis et crassæ tepentis plenus.
At in toto descensu calor similis, qualis in primis balneorum adibus
percipitur, quas quod in eis corpora præmoliri soleant, promalacte-
ria appellare consueverunt. Aqua vero quotidie guttatim ex pertu-
so colle destillans 24. horis, totius diei ac noctis colligi solet ad ampho-
ras Romanas quasi octo. Eam vincti quidam in piscinas quasdam
quadratas fictiles in domo ad ingressum posita, sitas efferebant, in qui-
bus paucis diebus concrescebat, fiebat CHALCANTHUS.

II. quod ARTE fit coctoriâ. Hujus farinæ est cujus me-
 minit Dioscorides loc. cit. σκευὴν, inquit ἔχει τοιαύτην ὕδατι διέν-
 τες αὐτὸ ἐψοσιν, εἴτε εἰς τὰς δεξαμενάς καταρέσαντες, εἴτε τῶ
 δὴ πηγνύται τεταγμέναις ἡμέραις εἰς πολλὰ διαιερέμενον κυβοειδῆ
 σχήματα, βοτρυδὸν ἀλλήλοις προσεχόμενα. *Præparatio talis. A-*
quam decoquunt, mox in piscinas effundunt, et residere patiuntur.
Hoc statis diebus cogitur, et in complures dividitur tessellatas formu-
las, quæ racematim inter se cohærescunt.

Alium parandi modum Matthiolus in commento in scenam de
 Sinenfi producit. Effossam CHALCANTHI venam super aream
 quandam exaggerant, ubi per sex menses imbribus, roribus & pru-
 inis macerandam relinquunt. Post sex alios menses tectum super-
 ponunt, ne amplius pluviis diluatur neque solibus inarescat. Post
 eligunt locum, quo facile ducantur aquæ, efficiuntque lacum, in
 hunc

hunc lacum asportant CHALCANTHI materiam, & fermentare finunt, postea aquam chalcanthosam hauriunt, illamque in plumbeos locos conjiciunt, & statutis horis, Vulcano subministrato, excoquunt post in alveolos quosdam ligneos digerunt, ubi tandem concrefcit aluminis rupei modo.

Non omnis fert omnia tellus.

Hoc dictum adeò verum ut insuper ejus veritatem, confirmare videatur nostri VITRIOLI proventus. Si enim paulisper in amplissimos naturæ campos circumspicias, paucas sanè regiones, hoc egregio naturæ munere gaudere reperias.

Inferior Saxonia hoc privilegio etiam gaudet, inque hac patria nostra dulcissima, sæpius laudata pervetusta imperialis urbs, propter Herciniæ sylvam posita, GOSLARIA. Hanc urbem desuper spectat mons Rammelus dictus,

qui reliquos inter montes caput extulit omnes.

Hic in gremio, interioribusque visceribus divites quasdam, & olim sat opulentiferas, argenti, plumbi, ærisque venas habet. His metallorum seminiis etiam adjuncta est TERRA VITRIOLACEA, idiomate vernaculo audit *Rupferrauch*/ quæ simul à fossoribus metallicis cum reliquis metallis luci exponitur. Hanc terram ad officinas in urbe cocturæ vitrioli destinatas delatam, additâ aquâ, factolixivio, coquunt, & sic SAL hoc MINERALE eliciunt, ad eundem ferè modum, quem jam tum ex *Matthiolo* adduximus. Hoc in multas dimissum oras, non solum natali suo solo famam conciliat, sed & eruditis, monumenta conscripturis, & opificibus utilem navat operam.

Quamplurimos iter illuc adornantes ad ocularem aspectum hic hoc $\ominus$ minerale modus conficiendi elegantissimus invitat, nec eos sine summâ aspectus & cognitionis jucunditate dimittit.

Commendavit jam olim eo nomine, solidioris scientiæ & multifariæ experientiæ ergò per mare per terras suscipientibus remota, itinera & naturæ intimiora scrutantibus, *acutissimus ille philosophus pariter, & sui seculi non ignobilis medicus L. Grillus, oratione de suis peregrinationibus elegantissimâ.* Goslariam

am perveni, *inquit*, ubi veteres & insignes fodinæ sunt, quas HENRICUS AUCEPS excitavit, inter varia metalla etiam atramentum futorium reddentes.

Cæterum, *pergit*, commendatissimas sibi has fodinas habebant, huncque locum, & medici, & physici, *qui præter vulgus sapere conantur*. In iis enim nascuntur præstantissima quædam remedia, & apud Græcos jam olim in summo habita pretio, adeo ut horum gratiâ, vel ipse *medicorum coryphæus Galenus* in Insulam Cyprum navigarit, indolem, naturam, ac locum patrium CHALCANTHI suis oculis perlustratus. Ut hoc etiam innotescit *ex Galeno ipso lib. 9. de simpl. medic. facult.*

Sed plus forsan à glo nostro aberravimus, redeamus ad scopum.

Fit igitur & GOLARIENSE per cocturam, unde rectè sub nomine & numero *coctilis* VITRIOLI recensetur. Postquam, ut supra dictum, illa terra vitriolata ex Rammelo monte, in officinas coctorias delata, facto lixivio, in plumbeo aheni Vulcano totum committunt negotium. Hic postquam fideliter suam navavit operam, perque definitum coctioni tempus crepitantes subministravit flammæ liquor ille coctus exhauritur, in cados ligneos insignis peripheriæ & altitudinis transmittitur. Super hæc vasa lignea adornantur transtrorum in morem trabeculæ perforatæ. His foraminibus adaptantur, & firmantur calami arundinis (*Zeichrohr*) qui ad fundum usque vasis immittuntur. Ubi itaque congelescit, post aliquod temporis intervallum adhærent calamis crysalli vitriolati, eximium oculis præbentes solamen pelluciditate suâ cum sapphirinâ gemmâ decertantes.

In PLUMBEO coquitur AHENO. Cætera enim metalla omnia præter plumbum corrodere testatur *sepius laudatus Matthiolus loc. cit.* Hujus rei rationem reddit *Kircherus in mundi sui subterr. tomo. 1. lib. 6. sect. 4. cap. 3.* quod mercurii, quo pollet, miscella, plumbumque dulce acerrimum vitrioli succum retundet, compefcatque. Summa inest dulcedo plumbo, imo ipse fumus in plumbariis officinis herciniæ dulcis est, supra quam credi potest, asserente *Excell. Dn. D. Stokhusio de morbo metallico*

pag. 15. Dulcedo inest hno inseparabilis, uti patet ex minio, in præparatione sacchari saturni. Hic si liquorem tamdiu velis affundere, donec non ampliùs dulcescat, esset hoc æternæ operationis, uti ex discursu *Experient. Dn. Præsidis in collegio chimico supra laudato* recordamur.

Erroris alicujus accusare *Matthiolum* conatur *Billichius in observ. & paradox. chim. lib. 1. cap. 13.* docentem: omnia metalla corrodere præter plumbum, cum nec argentum, nec aurum & stannum corrodat, causamque assumti in eum usum plumbi fuisse non periculum erosionis, sed metalli vilitatem, cum pretiosiora nequicquam redimant impensam.

Sed hæc Billichiana assertio videtur quotidianâ experientiâ, & plurimis ex arte præparatis posse retundi.

III. demum hujus generis species, quæ producitur.

ARTE & NATURA, cujusmodi est $\oplus$ lum artificiale.

Sub hac specie continentur omnia $\oplus$ la artificialia, quæ, si eventus respondeat voto, ex singulis metallis elicere nonnulli sperant.

Libavius in syntagmate arcanorum lib. 12. cap. 42. omnium metallorum vitriola proponit.

Vitrioli cujusdam lunaris, nomine crystallorum $\mathcal{D}$ æ, mentionem facit *Schroderus in pharmacop. lib. 3. cap. 10.* Singularis alicujus $\oplus$ li lunaris meminit etiam *Crugenerus in vere chimico.*

Vitriolum $\mathcal{F}$ ris, magnas laudes habet. Ex $\mathcal{B}$ j $\mathcal{F}$, vix $\mathcal{Z}$ ij $\oplus$ li acquies.

Modum parandi succinctè describit *ars chimica Rolfinciana, & dissertatio de $\mathcal{F}$ & $\mathcal{F}$ cap. 5.* omnisque operationis cardo vertitur in legitimâ $\mathcal{F}$ ris calcinatione, hanc nisi ex arte impe-traveris, frustra & incassum operam navabis. Fit in pyxide cæmentatoriâ. Adornandum S. S. S. ex bracteis $\mathcal{F}$ ris & pulvere $\mathcal{F}$ ris. Vas clauditur glutine hermetico, calcinatur Vulcano circulari, observatis justis gradibus hac calcinatione laminæ $\mathcal{F}$ ris in calcem nigriusculam rediguntur.

Calx hæc frigefacta, in ollâ non vitreatâ spathulâ ad latera hinc inde agitur. Pulverisatum eximitur, iterum cum legitimâ $\mathcal{F}$ ris proportionem calcinatur, calcinatione sæ-

piusculè iterandâ demum ferventissimâ affusâ calx, liquefcit,
& ▽ coeruleum colorem imbuitt.

Hæc colata, in vase figulino igne ad medium exhalet, donec cuticula sese manifestet. Reponenda in locum frigidiorẽ, ubi in elegantissimos transparentes cryсталlos sapphirinos concrefcit. Alium processum vide apud *Kircherum mundo subterraneo, in arte chimiurgicâ pag. 437.* & plures alios non contemnendos in *pharmacop. Poterii.*

Producitur etiam ex ♂te, arte spagiricâ VITRIOLUM viridiusculum *Chim. Rolf. lib. 5. sect. 1. artic. 4. cap. 1.*

En! singularem & planè novum compendiosioremq; operandi modum! quem *eternum nostrum decus*, *Chimiater sine pari*, *Rolfincius*, hætenus in arcanis habuit, nunc autem ejus copiam fecit, quo sæpissimè felicem assecuti sumus scopum

℞. limaturæ ♂ purissimæ q. v.

~ ☉li, affunde ut superemineat tres digitos, in vitro lati orificiũ. Pone in lenissimam digestionem. Agit ~ ☉li in ♂tem & fit ebullitio cum susurro, & ingrato odore. Stent saltem per unicam horum, post decantetur liquor. Si enim nimis diu super ♂te manet, fit ☉lum nigriusculum. Filtratum quod est, ponatur in leni calore, post cryсталli elegantissimi concrefcunt in frigido.

Hermaphroditicum Vitriolum, quod dicitur, fit ex ♂ & ♀re.

☉li ♂ & ♀ris rari meminit quidem *Bartholinus in cistâ medicâ pag. 637.* sed descriptionem occultat.

Quædam etiam Vitrioli factitii species, Arabicum viride, describitur in *theatro chimico vol. 3. p. 105.*

Crollius in basil. chim. & Arnoldus Kernerus Doctor Lipsiensis sect. 5. tetr. chim. mentionem faciunt Vitrioli FACTITII *Silesiaci* his verbis: Illud Vitriolum in Silesiâ in mineris auff den *Zeugmantell*/plurimi faciendum, conficitur enim ex minera ☉, ☽, ♂ & ♀. Hæc tamen species hodie planè ignobilis, aut paucis nota.

COLORIS ratione. Colore varietas occurrit speciosissima. Prostat flavum, cœruleum, album, hoc, argumento violæ albæ, Leucojum nonnulli appellant, quale album in quadam officinâ coctoriâ etiam Goslariæ paratur, viride & glaucum. Datur etiam rufum, quod fossitiam chalcitidem nonnulli haud abs re, teste *Minderero*, sunt opinati.

Vitriolum

Vitriolum *rubrum* in se continere mirabilem fontem Bollensem, quacunque ratione per descensum aqua illius destilletur, confirmat *Job. Bauhinus in historiâ novi, & mirabilis fontis balneique Bollandensis lib. 1. cap. 1. & 11.*

Sic à reliquis speciebus colore differt. MISY statuitur coloris subflavescentis. SORI gryscum imitatur. MELANTERIA nigrum, Plura qui scire avet, evolvat *Dioscoridem lib. 5. propriis capitibus.*

Helmontius de lithiasi cap. 8. inutiles vocat has distinctiones. Cæterum, *inquit*, chalcitis, misy, sory, melanteria Græcorum hodie periere, tanquam venarum cupri distinctiones inutiles: nam Græci tantum alphabetarii, respectuque Germanorum, ignavum, quicquid veteres de re metallicâ posteris prodidere.

Chalcitidem quidem, non tamen rem ipsam explicare *Dioscoridem lib. 5. cap. 115.* *inquit Rhodius*, meliùs *Plinium lib. 34. cap. 17.* Chalcitin vocare lapidem ex quo & ipsum æs coquitur. Et hac fortassis mente *Salmasium in Solinum* scripsisse, arenam ex quâ æs fundebatur, qui arbitretur, haud à januâ aberrârît.

Misy, vulgo quidem ignotum, in Iluâ tamen insulâ reperiri, hujusque copiam sibi factam à *Johanne Baptistâ Soncino primo Pisani Athenæi medico*, refert *Job. Rhodius in Scribonium compos. 34.* Misy duplex reperitur Cyprium & Ægyptiacum. Cyprium affirmat *Salmasius in Solinum*, esse Vitriolum Romanum lutei coloris.

Sory, Ægyptium maximè laudatum reperimus à *Plinio lib. 30. cap. 12.* Hodie ignotum putat *Bernardus Cæsius de mineralibus lib. 2. cap. 4. sect. 16.*

Μελαγγήσαν *Æginetæ interpretes lib. 7. cap. 3. & Cæsalpinus de rebus metallicis lib. 1. cap. 22.* reddidere: atramentum metallicum. Ignotis accenset *Cæsius.*

Cæterum ut multa alia in medico foro, quæ vocantur simplicia, colorem nativum facile perdere solent, sic VITRIOLI colores maximè sunt instabiles. Potest enim id, quod ex viridi palluit, post album & citrinum evasit, reddito tandem humore rursus viridescere.

Vitriolum si aëris blandimentis, & solis radiis exponitur,

spontè in misy, deinde sory, transmutari videmus. Hoc contingit in officinis, ubi Vitriolum alias inter merces venale exponunt. Hanc sententiam propriâ experientia edoctus confirmat *Pergamenus* ipse, qui se retulisse Misyos glebam ex *Cypro*, lib. 9. de simpl. med facult. refert, quæ successu temporis in museo in sory conversa. Experimentum hoc certum esse, experiatur qui velit, si $\oplus$ lum leni fornacis igne exponat. Chalcanthum etiam longiori temporis tractu in chalcitidem transire, autor est *Ægineta* lib. 7. cap. 3.

Hæ igitur species, differunt tantum secundum magis & minus, imò tantum est consortium inter has quatuor species chalcanthi, ut facilè ex unâ specie corruptâ generetur altera. *Gabriel Fallop. tract. de Thermis.*

LOCORUM ratione.

CYPRIMUM, reperitur in insulâ maris *Ægæi* *Cypro*, olim, ob fertilitatem insignem, *MACARIA* dictâ. Ad hanc oceani insulam ipse *Galenus*, ut ipsi de conficiendi modo & ingenio chalcanthi constaret, navigavit. Hoc venas quasdam auri habere, autor est *Mazotta de triplici philos. lib. 2.*

ROMANUM, misy vocatum à *Cardano de subtil. lib. 5. p. 162.* dictum non quod in Romano agro oriatur. Romæ nullum foditur, Romæ nullum ortum est, inquit *Glückradius ad Beguinum.* Errorem hunc esse veterum, ait *Andreas Baccius, civis Romanus lib. 5. de thermis cap. 12.* Dictum tantum esse in honorem Romæ, ut ita famosissima Roma, consveto scriptorum more, pro Italiâ accipiatur. Sed reperiri in orâ *Campaniæ*, *Montærana*, à copiâ æris, dicta. Romanum id est, iudicio *Cesalpini lib. 1. cap. 22.* quod *Bagnaræ* in Italiâ conficitur.

HISPANICUM, ex Hispaniâ regione Europæ occidentali.

HUNGARICUM, in notissimâ hac tempestate regione Hungariâ reperitur.

GOSLARENSI ex antecedentibus natales patebunt.

ANGLICUM, ex potentissimo Angliæ, insulæ maris septentrionalis, regno transmittitur.

GALLICUM, in agro Lugdunensi quod provenit, laudat *Poterius.*

VIRGI.

VIRGINIANUM, cuius mentionem facit, *autor descriptionis Virginiae, insulae, ab Anglis detectae, germanicae pag. 8.*

VIRIUM ratione.

Sic aliud dicitur *epilepticum*, aliud *apoplecticum*, item *lunare, solare, martiale* &c. pro usu ejus in ejusmodi affectibus.

De Vitriolo hoc mirabile refert *Grembs. lib. de ort. rerum cap. 7. §. 38.* quod positum juxta succinum, omnem colorem & acredinem invisibiliter amittat.

Mirandum etiam, quod *Baricellus hortulo geniali pag. 147.* refert: Rhases, *inquit, 25. contin. cap. 24.* scribit, se habuisse amicum quendam, qui potatâ vitrioli 3j, propè pilos omnes per noctem, quos in capite habebat, amisit. Sit fides penes ipsos hos autores.

CAPUT V

delectum, temperamentum, vires proponit.

D*Ioscoridis, loco saepius cit. judicium tale est: Ἀριστερόν δὲ αὐτῶ, inquit, ἡ γήτεον τὸ κυάνεον, καὶ βαρὺ, πηκτόν τε καὶ διαυγές. οἷόν ᾧ τὸ σαλακικόν. Optimum censetur, quod caeruleum est, ac ponderosum, densum, & translucens: cujusmodi stillatitium. ἐχώμῃρον δὲ τὸ πηκτόν. Proximum concretitium. Τὸ δὲ ἐφθρόν περὶς μὲν βαφὰς καὶ μελάσματα ὀπιτηδεότερον τῶν ἄλλων δοκεῖ εἶναι. περὶς δὲ ἰατρικὴν ἀσθενέστερον ἢ πείρα δείκνυσι. Coctile inficiandis denigrandisque pannis aptius ceteris esse compertum est, sed ad medicinae usum invalidius esse, experimenta docent.*

In eligendo VITRIOLO chimici non consentiunt. *Paracelsus κριτήρια* bonitatis talia adsignat.

I. Si VITRIOLUM admovetur & affricatur cultro, seu ferreae laminæ levigatae & politae, & contactu tingit, rubroque inficit colore, nullo igne accedente, id optimum judicatur.

II. Probabilius signum laudatissimi VITRIOLI constituit, si id crudum per os exhibitum vehementissimè ἄνω & κάτω purget, præprimis si vermes debellat, & expellat.

III. Ex suâ sententiâ, bonitatis indicium, si ferrum in cuprum transmutet, & quo citius transmutet, eò melius

IV. Ex colorum elegantia etiam postulat *κρίσις*. Nam saphirinum cœruleum ad medicum usum exoptat, smaragdinum vero alchimisticis transmutationibus commendat.

V. Nec ignobile, nec contemnendum virtutis indicium apud scriptores chimicos, & experientiam audit, si VITRIOLUM, cum gallis mistum, atramentum futorium præstet saturatissimum.

VI. *Beguinus in tyrocinio suo chimico*, hoc addit bonitatis *κρίσις*, si diutiùs ignem sustinere & ferre valeat, antequam ultimos effundat spiritus

Sala testimonium si appeteremus, ipsumque loquentem ad pedes nostros advocemus, sanè hâc uteretur oratione. Ad electionem, quod spectat, tres principales species in usu habentur vulgatissimo, Ungaricum, Cyprium & Romanum. Vitrioli species, *pergit prælaudatus Angelus Sala*, Goslariæ quæ reperitur operatione non multum à tribus illis, quorum mentionem fecimus absimilis. Ultra alteri præferenda spagiricorum iudicio relinquo.

Raimundus Mindererus, Doctor quondam medicus Augustanus pannonicum, sive Ungaricum eligit. Concludit tamen, *in fine capitis secundi*, ad medicamenta præstare cœruleum, ad cœteros usus viridescens. Iudicium tamen penes experientiam relinquit.

Qui enim in COLORE quærunt bonitatis indicia, alii eligunt cœruleum, alii præferunt viride cœruleo.

Osyvaldus Crollius in basil. chimicâ, delectum hunc parvi æstimat, contrà ac *Hartmannus in notis pag. 226. editione Genevensi*, qui præfert viride cœruleo, nulli primas denegare audet, sed perinde esse, quod suo quisque iudicio elegerit, decretum relinquit. Color lazareus ☉li plerumque præfertur viridi, fortè, *Helmontii quidem iudicio*, quod ille oculis magis arrideat; Sed hæc ratio nihili. Facillimo negotio simplicium impostores ex viridi lazareum mentiuntur.

Hinc etiam reprehendit illos, qui Vitriolum factitium ex ☿re, eligant præ vulgari, moti solâ coloris suavitate. Comperi, *inquit Baptista van Helmont*, Vitriolum è ☿re factum longè pauperius esse fossili in medendo, quod tamen pace paracelsi,

addit

addit, dixerim, ignavius vulgari. Fossile item, cui plurimum inest cupri pigrius esse vulgari. Et sic de *Helmontii* sententiâ omnibus palmam dubiam redderet VULGARE GOSLARIENSE.

Olim ROMANUM, quod Martiale statuitur, ex terrâ enim illâ, in quâ abundat hoc, admoto magnete attraximus multas ferri micas, iudicium certè ferreæ mineræ, *inquit medicus quondam Romanus P. Castellus in epistol. medicinal. pag. 102.* præ omnibus Vitrioli speciebus maximoperè traxerunt in usum medicum.

Chalcanthum coctum VIRIDE Romano omnino æquiparandum esse, monet *Museum Calceolariense pag. 474.*

CYPRIMUM etiam laudis suæ buccinatores repperit satis multos, & summis encomiis maectatum est.

Post etiam UNGARICUM in maximo floruit pretio.

Hic audias item alios, qui rerum saporibus multum tribuunt, qui ex SAPORIS diversitate bonitatis signa derivare non erubescant. Et quidem id quod acrius linguam vellicet, & acore quodam astringente fauces afficiat, eligunt.

Tanta ergò est eligendi varietas & dissensus!

Nobiles quidem sunt species, quæ in exteris illis regionibus proveniunt, sed cum rarò, vel nunquam puræ & sinceræ, ceu hoc, si opus & animus esset, nescio quot scriptorum experientiâ & *αὐτοψία*, declarare non esset nobis difficile, sed semper adulteratæ & corruptæ ex auri sacrâ fame, ad nos deferantur, omnium experientissimorum chemicorum consensu his in locis ad usum Hermeticum esse GOSLARIENSE, confirmatur. Vide, quæ hanc in rem proponit *experientissimus chemicus, eminentissimus Dn. Præses, ordine & methodo februm generali, pag. 136.*

Hoc Vulcano diuturniori committatur, & per aliquot dies naturales ignis excutiatur tyrannide, nisi enim ignem continuaveris, ne sumtus quidem impensos reponet, nam Vitriolum, *teste Rolfincio*, inexhaustus est thesaurus, etiam respondebit voto. Zu der Artzeny ist nützlich zugebrauchen Vitriolum Romanum, *wiewohl der von Goslar / den Italtenschen schier über trifft*, iudicium est

est medici celeberrimi Johannis Theodori Tabernamontani, in indice
insigni affixo dem Arzneybuch Christophori Wirsungi, à se editi, anno
1588.

TEMPERAMENTUM Vitrioli, pomum Eridos in scho-
lis, tùm physicorum, tùm medicorum, qui appellare velit, il-
lum haud à vero aberrare, putaremus. Huic enim nostro vitrio-
lo certam assignare temperiem, res non infimi est subsellii.
Nec immerito nobis cum *primicerio & medicorum conditore*, uti e-
um vocat *Seneca epist. 95. Hippocrate, ex 1. aphor. 1. ἡ μὲν κρίσις χαλε-*
πή, ἡ δὲ πείρα σφαλερή, Judicium difficile! experientia periculosa! li-
ceret exclamare! Hic enim

incidit in scyllam, qui vult vitare charybdin.

Dioscoridem, a vitum illum scriptorem, si audiamus, χάλκανθον,
inquit, δύναται σύφειν, θερμαίνειν, ἐχαρᾶν, valet chalcanthum a-
stringere, calefacere, & crustas inducere.

Pergamenus lib. 9. simplic. med. facultat. θαυμαστά δὲ ᾄδιν, scribit
ὅτι τὸ Φαρμάκον τὸ τὸ πῶς ἰχυροτάτη σύψι μέμικται θερμότης ἐν
ἀγεννῆς. Caterum mirari subit de hoc medicamento, quo pacto vehe-
mentissima adstrictioni admista sit caliditas non instrenua. Præ-
gnantes autem suæ admirationis habebat causas. Inhærebat e-
nim soli cortici, nucleum, sive interiora non attigit. Si enim
modum separandi chemicum & penetrandi in interiora, quem
tamen tam anxie sibi exoptavit, uti patet ex ejus verbis, ubi de ace-
to differit, calluisset, etiam interiores vitrioli medullas scruta-
tus fuisset, oppidò reperisset diversas & heterogeneas in Vitrio-
lo, pro ut hodie agnoscuntur, esse vires. Non autem sibi con-
trariari astrictionem & caliditatem, ex hoc Galeni loco pluribus
explicat Hieron. Mercurialis tom. 4. consil. medic. 46.

Caspar Bartholinus, philosophus ille & sui seculi medicus cele-
berrimus, caliditatem in quarto gradu astruit.

Sennertus lib. 5. cap. 2. epit. phys. calefacit, inquit, VITRIO-
LUM, & adstringit humiditatem absumit, carnem contrahit,
exsiccat, humidamque carnes à corruptione præservat.

Astringit maximè. *Gesnerus ait, quosdam venatores injice-*
re in os leonum in se irruentium pulverem chalcanthi, ejusque
tantam etiam vim in astringendo esse, ut leo mordere non possit.

Et hoc

Et hoc suo calculo confirmat *Plinius loc.cit.* Nuper inventum, *inquit*, urforum in arenâ & leonum ora inspargere chalcantio: tanta illi vis astringendi, ut non queant mordere. *Scott. phys.*

Nos in præsentia ostendemus, mixtas in eo esse facultates, & diversas dotes, distinctasque intra se qualitates congregasse.

In $\oplus$ lo mixtas esse facultates non mirum esse, nec à philosophiâ peripateticâ alienum, pluribus exponit *Mindcrerus*, ad quem provocamus. Ne tamen plane fileamus, ex paucis id damus demonstratum.

In Vitriolo heterogeneas qualitates esse exemplo opii explicat *supra laudatus Hoffmannus in officin. paralipom.*

Heterogeneum est $\oplus$ lum, & mixtum ex diversis substantiis, diversâ qualitate præditis, asserente *Castello epist. medic. pag. 93. 188. & 218.*

M. Aurelius Severinus, aureo illo Pythia vipera, inscripto libello 7. cap. elegantissimo verborum ornatu partes vitrioli heterogeneas astruit. Præter enim, verba Severini, hydrargyrum, sunt ambiguae naturæ metalla pleraque, $\ominus$, & omnes ejus species, $\oplus$ & $\oplus$.

In $\oplus$ lo & reliquis mineralibus plures odores, sapores, & colores, ait *Joh. Sophronius Kozack tract. de $\ominus$ p. 504.*

Mixtæ ergò in hoc SALE MINERALI sunt qualitates. CALIDITAS virtutes suas exercet minimè obscuras. FRIGIDITAS etiam effectum post se relinquit exoptatum.

Neminem à ratione tam alienum putamus, qui non concedat in quibusdam perfectè mixtis aliquando diversas ac contrarias facultates mirabili quodam modo inesse, sive in primâ creatione impressas, sive postea præparatione acquisitas, à causis sive manifestis, primis videlicet elementaribus qualitatibus contrariis, ejusdem materiæ diversis partibus inhærentibus; sive occultis (quas si generalius loquuntur teste *Bartholino in system. phys.* tertias qualitates appellant,) à formâ substantiali specificâ dependentibus.

Dum verò qualitates ex parte agnoscimus occultas, non quidem ex diametro confugimus ad astrales Fernelianas. Hic enim in excessu & defectu peccant.

In defectu qui peccant, irrident qualitates occultas, tanquam non entia & asylum ignorantiae. Sed certum est, non posse omnia, ut ut quidam conentur, ad manifestas qualitates reduci, & verissimum, hæc talia sibi suæ sapientiæ sapientissimum reservasse Deum, quæ potius admirari, quàm ulterius perscrutari nostrum est. Imbecillitas enim mentis nostræ ad investiganda naturæ, & formæ, quam *subtilissimus Scaliger* rem divinam vocat exercit. 307. sect. 29. penetralia, potius accusatur, quàm qualitates hæc culpantur scribit *Senn. lib. 6. prax. part. 1. cap. 3.* Unde etiam ad evidentes qualitates omnia reducere velle, summam impudentiam vocat *Scaliger exerc. 218. sect. 8.*

In excessu qui delinquent, nihil nisi occultas qualitates crepant, & nonnunquam ideò, ne intimiora corporis physici viscera ulterius scrutari necesse sit.

Annumerari igitur nostrum VITRIOLUM non renuit iis, quæ ob virium, quas exercent, diversitatem, non Galeni saltem filios, sed & philosophorum discipulos mirum in modum torquent.

ABSINTHIUM, verum illud hepatis restaurativum, tam frigidis, quàm calidis hepatis affectibus levamine succurrit præsentissimo, ob partes, quas in eo agnoscunt heterogeneas.

RHABARBARUM suis etiam gaudet præ aliis, privilegiis aperit leniter & purgat ob partium volatiliū λεπτομερείαν, modicè etiam adstringit ob partes fixas, hinc etiam in dysenteria summi instar arcani, nec è circulo medici, illud venerantur.

MARS, qui auro imperat, eloquente *Aurelio Cassiodoro variarum lib. 3. epist. 25.* & servire cogit locupletes pauperibus constanter armatis, omnium metallorum durissimum, quot ac quantas utilitates suâ partium heterogenitate præbet microcosmo? Volatiles illius partes pro humani corporis salute aperiendo & abstergendo militant, fixæ, quæ fortio rem Vulcani auram postulant, obstruendo, & fluxum si quis est, reprimendo, inserviunt.

Quis quæso, qui vel saltim à limine, quod dicitur, simplicium doctrinam salutavit & primis quasi labris eorum facultates & vires degustavit, nescit partes heterogeneas OPII, in quo

quo tamen caliditatem ab *Illustri Rolfincio chimiâ lib. 4. sect. 3. cap. 7.* propugnata, prædominantem agnoscimus.

CAMPHORÆ qui examinarunt ingenium penitiùs, vel ultròfacti sunt, ex diversis qualitatibus etiam diversas ejus fluere virtutes.

Palma tamen caliditati hodiernum ascripta à nobilissimo *Rolfincio ord. & meth. med. spec. commentat. & Mæbio, præceptore post fata colendo, in anatomiâ camphoræ.*

URTICA tantum adurentis habet facultatis, tantum etiam ipsi inest frigoris, ut ea contusa metacarpi, ac temporum loco applicata fervorem exstinguat in corde, *Verbezius contra Castellum pag. 94.* quam vim frigidam latere, calorem vero superficie tenus inesse probat *Langius lib. 2. epistolâ 33.*

Hæc igitur qui accuratiori rationis trutinâ mensurat, nemo tam invidus erit, quin vel suâ coactus voluntate nostro Vitriolo heterogeneas concedat partes, quarum ope tam diversas edat operationes. Adde quæ habet *Senn. de dysenteriâ in praxi.* Calefacere Vitriolum extra dubitationis aleam positum. Frigefacere, nos docet plebecula, quæ ambustis partibus extemporaneo, & *εὐπορίῳ* hoc remedio, atramento scriptorio, medetur.

De VIRIBUS Vitrioli licet proferremus tot sesquipedalia verba,

quot dulces Siculâ flores nascuntur in Hyblâ,

& quot alit suaves terra Cilissa crocos,

vix tamen virtutis excellentiam ex æquo assequeremur. Tædiosam itaque orationis telam texere dubitamus, ne multa attingendo plura silentii peplo involvisse videamur.

Ex VITRIOLO plus utilitatis redundare, quàm ex omnibus pharmacopolarum pyxidibus, *ὑπερβολίῳ Theophrastus defensione suâ tertiâ.*

Nunquam Vitriolum & ex eo parata medicamina revertuntur sine lauro triumphali domum. Deprædicant illud, ac si genuina esset panacea, quam tamen vix ac ne vix quidem dari, munitus rationibus & autoritate *τῶ πένυ ROLFINCII lib. 6. cap. 12. in chim. & lib. 1. cap. 9.* sed potiùs non entibus chemicis annumerari, crediderim. Vide quoque *Sennertum de cons. & diss. cap. 18.*

Quidam auri illius potabilis, *an putabilis?* instar, quod tamen plurimi negant, & *Sophronius Kozack* sapientius scripsisse videtur *tract. de sale pag. 503.* VINUM esse optimum AURUM POTABILE, ad cœlum evehunt?

Prodeat in scenam saltem nostram elegantissimum *solertissimi antesignani Paracelsi*, encomium quod *lib. de rebus natur. cap. 8.* nobis reliquit: A VITRIOLO, *inquit*, expectanda est sanatio omnium ictericiarum, calculorum, febrium, vermium, epilepsiarum, maximum deoppilativum. Primpili militis locum in curandis tuetur morbis. Quo nullius vis medicamento aspirat, eò hujus medicamento pertingit generositas. Aliam virtutem exferit crudum, aliam calcinatum. Quot in formas diviseris, tot arcana impetrabis. Unum hoc Θ lum quartam absolvit pharmacopolii, partem & quartam morborum parti medetur.

Mindererus, medicus ille quondam celeberrimus, virtutes tantas considerans, vel hodiè, *scribit*, medicinæ castra desererem, meumque nomen militiæ darem bellicæ, si mihi Θ torum medicamentorum usus interdiceretur.

Salve itaque benedicta glacies! salve gemma sapphirina! salve sal mirabile! Tibi tot civium vitæ concreditæ! Tibi humani corporis salus suprema lex est, visceribus auxiliaris omnibus, culinam microcosmi restauras, arcem vitæ defendis, & reliqua viscera consolaris!

Veteres vix in intimiora hujus medicamento viscera penetrarunt, sed solum externo topico usui illud destinasse legimus.

Celsus, verè scriptor excelsus, medicorum Cicero, non aliter utebatur Vitriolo ad sanguinem supprimendum, quàm crudâ ejus materiâ in formâ topicâ. Hinc vitriolum inter epulotica numerat *in system. mater. med. Joh. Jacob. Brunn Doctor, & professor Basileensis.* Hoc sensu etiam scripsit *Fernelius meth. med. lib. 6. cap. 12.* Chalcanthum ustum lotumque valet maligna ulcera & fistulas detergere, crudum verò non lotum exedere. Plurimum valere Vitriolum in ulceribus mundandis, & omnem absolvere paginam in mali moris fistulis passim ostendunt autores. Varium in hoc passu Vitriolo utendi modum exponit elegantissimè *Joh. Andr. à Cruce chirurg. lib. 3. tract. 2.* In profundis vulneribus
Vitrioli

Vitrioli pulverisati subtilissimè, cum liquore frigido immixta efficaciam expertus est *Franciscus Peccetius in chirurgicis*, induxit hac ratione escharam, & plurimum profuit. In hæmorrhagiâ vulnerum nimia præsentissimo est auxilio Vitriolum.

Rodericus à Fonseca consult. med. 2. consil. 11. describit unguentum præstantissimum, quod omnium optimè putredinem sistit, & ulceris malignitatem corrigit.

℞. flor. aris, Onis, mellis communis ā ʒiij,
 ✠ti acerrimi ʒv, Θ communis, ʒj, Oli ʒß.
 Bulliant. F. s. a. Unguentum

Θlum etiam ingreditur illam chirurgorum compositionem, quam vocant das schwarze Wasser zum Kaltenbrände.

℞. sem. fœni græci ʒiv. nucis moschata, gallarum,
 Fri ā ʒj. Oli, Onis ā ʒiij, Otri ʒj,
 Θ communis mj, corticum lignorum lbj,
 Coc. n vini mensuris ij, ▽ pluvialis mens. iij.

Coletur, ac cum linteo calido parti affectæ applicetur summo cum fructu, exhibitis prius universalibus. Cum hac aquâ ferè coincidit decoctum nigrum *Mynsichti sect. 25 pag. 399. Franciscus Joël in praxi* in fistulis sequens commendat:

℞. Oli ʒiß, calcis vivæ ʒj, tragacanthæ ʒj,
 aceti vini q. s. M. & redige in linimentum, carptis linteolis parti affectæ applicandum.

Principis Burgundici balsamum ad fistularum dolores & apoplexiam, incomparabile, describit *Keslerus in processib. chemicis cent. 2. num. 6.*

℞. olibani, mastich. picis alb. ā ʒj,
 galbani, Oli ā ʒiß, O olivar. lbij.

Hæc cocta simul colentur perlinteum. Colatum servetur usui, ex quo insigne poterit componi emplastrum.

Solum Θlum Romanum vulgò dictum blauer Augenstein, in oculorum affectibus externè laudat *Job. Rhodius in analectis ad Septalium*. Θlum ophthalmicum album commendat *Job. Rudolphus Camerarius in memorab med. cent. 4. n. 81*. In tumore oculorum ex Θlo pulver. ovo incluso habet experimentum *Paraëus lib. 9. c. 24.*

Parantur etiam ex Θlo decocta adstringentia in vacillatione

dentium ubi astringendo opus est, abstinendū potius esse à decocto Oli s'vadet *Forestus. lib. 14. obs. 7.* cū dentes nigredine quadam inficiat. Alia hunc in usum commendat *Höferus in hercule med. lib. 1.*

Ex Olo crudo etiam parantur suffimigia in aëre venenato, ad corrigendas & dispellendas atomos malignas, ceu laudat magnificus *Dn. D. Rolfincius ord. & meth.* Tale est suffimigium Peuceri, quod

Rx. Oli *Goslariensis* ℥j, O puri ℥ij, Onis, myrrhæ, ā ℥j. si vel cum ✠to simpl. vel rosato, vel alio in tegulam candefactam inspergitur egregiè aërem emendat. Hujus efficaciam in peste Brunovicensi expertus *medicus longo usu, & multifariâ experientiâ excellentissimus Dn. D. Laurentius Gieselerus, Reip. Brunopolitane protomedicus. observ. suâ 8. de peste Bransuic.* Convenit hoc in plurimis cum suffimigio pestilentiali *Mynsichti in armament. sect. 10.*

Vulgatissimus Oli usus est in emplastris. Ingreditur sticticum *Poterii, & Crollii.* empl. opoteldoch *Crollii*, lapidem etiam salutis *Crollii.*

Famosissima est compositio Emplastri diachalcanthi quod inepte cujusdam arbitrato diachalciteos dicitur, cum non chalcitis, sed chalcanthum ingrediatur. Vide *Hoffmannum paralip. offic. pag. 672.* Verum res videtur liquida, nam variant descriptiones altera ex chalcitide, altera ex chalcantho. Veteres adhibuere ad hanc compositionem chalcitin, uti ex recentioribus etiam describit *Poterius in pharmac. pag. 374.* Sed cum hodierno tempore chalcitis planè sit incognita, invisaque, rectiùs substituitur ipsum chalcanthum. Descriptionem talem exhibet *Dispensatorium catholicum Horstii de emplastris,*

Rx. Oo veteris, lithargyrii auri ā ℥iiij,
axungie suillæ veteris insulsæ ℥ij,
Vitrioli albi ℥iv. Coque igne lento assiduè movendo
spathulâ palmeâ, & F. Emplastrum.

Hoc emplastrum maximè ex usu fuisse in arthritide novimus. Ad exaltationem additur parum camphoræ, & applicatur parti affectæ *Riverius praxi lib. 16. c. 1.*

Dicitur hoc emplastrum aliàs *diapalma*, non ut quidam crasso errore opinantur, quòd palmæ ingrediantur compositionem, hoc enim est *diaphænicōv*, sed quòd antiquitùs spathulâ ex palmo

palmo paratâ inter coquendum agitata sit materia, uti *ex collegio consultat. Excell. Dn. Præsidis* recordamur. Vide, *medicorum illum Evangelistam*, uti appellant, *Mesuem distinct. 11. de ungt. & empl.* Agitur materia (emplastri hujus) cum palmæ, vel ejus loco quercûs, salicis, mespilive recentibus ramis, concludit compositionem *Pharmacopœa Amstelodamensium pag. 114.*

Uso magis, quàm ratione hoc emplastrum vocari diapalma, autor est *Horstius in dispensatorio catholico*, cum tantum spatulâ palmæ agitur. Si hoc est cerotum Galeni, diachalciteos, uti certe est, hoc ipsum etiam ipsi Galeno dicitur phœnicinum, h. e. palmeum, nec differunt, uti existimat *Schröderus lib. 2. pharmac. cap. 53. Galenus lib. 1. cap. 4. de compos. medicam. per genera*, hujus ceroti, sive emplastri, (hæc enim vel nihil differunt nomina) compositionem, & vires proponit, ad ejus agitationem expetit inter coquendum, *ξύλον Φοίνικος*, rudiculam palmæ succulentam, & incisam, ut sic succus palmæ simul extrahatur.

Augustani in dispensat. & Zvvelfferus in notis ceroti, ut vocant, diachalciteos, Galeni compositionem emendare studentes, addunt tres manipulos ramorum palmæ, qui inter coquendum mitti succum pharmaco communicent emplastro. Idem faciunt *Norinbergenses in dispensatorio non ita pridem emissio*, sub nomine emplastri diapalma. *Zvvelfferus in pharmac. Regia, classe 19.* proponit emplastrum *diaguercinum*, quod vires diapalmæ, vel supplere vel superare valet.

Non acquieverunt Veteres in externo usu, sed ipsum etiam crudum Θ lum internè commendârunt. Exemplo sit *Dioscorides*, qui tale nobis reliquit consilium, loco sæpius citato: *ἐλμινθας πλατείας ἀναγεῖν & ἁ. βάρος κ' ἐπιπόμῳρον, ἢ μ' μέλιτον ἐκλειχόμενον. Lata ventris animalia, vermes necat drachme pondere devoratum, aut cum melle linctum.* Et post pauca emeticam in illo deprædicat virtutem, & commendat post esum fungorum *τὸ χαλκανθον σὺν ὕδατι, chalcanthum cum aquâ, & lib. πρὶ δηλητηρίων Φαρμάκων, de venenis cap. 23. σὺν ὀξεί, cum aceto sumtum.*

Plinius, infelix ille Vesuviani incendii, teste *Vincentio Alfario Crucio in Vesuvio ardente lib. 1. cap. 1.* explorator, fatis multus in recensendis viribus Θ li, & plurima asterisco digna in ejus encomio

encomio occurrunt. Commendat etiam internè ad eluendum stomachum. Sumitur, *inquit*, ad depellenda ventris animalia drachmæ pondere cum melle, purgat caput dilutum ac naribus instillatum, item stomachum, cum melle, aut aquâ multis sumtum. Medetur oculorum scabritiei dolorique, nec non & caligini, & oris ulceribus. Sistit sanguinem narium, item hæmorrhoidum. Extrahit ossa fracta cum semine hyoscyami, suspendit epiphoras, penicillo fronti impositum. Efficax & in emplastris ad purganda vulnera, & excrescentias ulcerum. Tollit & uvas si decocto tangantur. Cum lini quoque semine supponitur emplastris ad dolores tollendos. Vulnera sanat, sed stringit cicatrices. Hæc ille.

Mizaldus centur. 6. distinct. 48. laudat Oli . in ∇ Ros. dissol. & rursus coagulatum obuli pondere infectis peste ad vomitum concitandum. Idem consilium est *Paræi lib. de peste cap. 25.*

Thomas Bovius Veronensis empiricus, libro, quem inscripsit, *flagellum*; Oli crudi $3j$, in mellis & aquâ ana, dissoluti tam ad præservationem, quàm ad curationem maximè commendat, sanctè affirmans se in peste Veronensi plus quàm decem libras consumsisse, & ex mille hominum neminem, præter undecim, periisse.

Tempore *Dioscoridis*, scribit *Joel in praxi tom. 5. lib. 1. 5. sect. 3. edit. Amstelod.* Vitriolum intra corpus exhibebatur; & nos non semel vidimus à vetulis rusticis nucis avellanæ quantitatem Oli viridis cum ∇ tepidâ contra febrim, non sine felici successu exhibitam. Validissimè enim per vomitum pituitosam colluviem exturbat. Et ipse exhibui pauper culis rusticis febri quotidianâ laborantibus, sed soleo prius præparare seq. modo.

Rx. Oli $3j$. & in ∇ Ros. resolvo, aquam affusam in ferventi ∇ rursus evaporare sino, & si necessitas exigit ejus $3j$. in pulvere cum ∇ Ros. exhibeo, quod me nunquam fefellit in pituitosis corporibus. Hactenus ille.

Si ergo mineralia cruda, & non præparata, quæque suis vitiis non carent veteres in usum traxerunt, cur non uteremur medicamentis ex Olo præparatis? Valida medicamenta priscis temporibus frequentiora, quàm nostris, quibus mitiora magno bono innotuere, notat *Rhodius ad Scribon. p. 24.*

Quis non utitur, non chemicorum saltim, sed Galenicorum ~tu Oli, nisi is, qui cum forsan vidit nunquam, concludit *ἐπὶ τοῦ Sennertus.*

Nec contemnenda hæc sunt è mineralibus præparata, vel ob violentiam, quam tantam non habent, cum *ἐν Φόρμα* enim operantur vel ipsis veterum purgantibus, helleboro, laureolâ, mezereo, esula, colocynthide, quæ tamen planè venenata proclamat *Amelung. tract. nob. de alchim. 1. cap. 5,* meliore. Plura in hanc rem quære in *alexico chimiatrico Rulandi pag. 27.*

Nec rejicienda ob novitatem, quòd plane fuerint veteribus incognita? Nam quot quæso hodie vel ipsis Galenicis sunt usualia, de quibus ne gry quidem veteres reliquerunt. Gialapium, rhabbarum, mechoacanna, sarsaparilla, quid de illis Hippocrates, quid Galenus? Ambra gryseæ ne vestigium quidem apud veteres, perperam enim *Cratonem* habere illam pro *τῷ Σείῳ* Hippocratico, ostendit pluribus *Billichius lib. 2 cap. 6.* qui potius eam metallicam resinam esse dixerit *lib. 2. cap. 4. observat.* & ipse lapis bezoar, qui tamen, teste *Minderero de pestilent. cap. 15.* mortis liberator dictus. Huic plurimum tribuitur, & tamen nec literula apud primicerios medicorum, Hippocratem, & Galenum, de eo inveniri datur. Quantum autem huic lapidi tribuendum sit, exponit *Primerosius de erroribus vulgi. Senn. de febb. lib. 4. cap. 6. & in paralipomenis pag. 184. Baubinus de lapid. bez.* Tàm multi, ait, adulterini advehuntur, ut ex centum vix denos legitimos invenias. *Vallesius lib. 4. meth. med. cap. 2.* veretur, ne omnes sint falsi. Idem sentit *Hercules Saxonia de plica Polonicâ & lib. 3. de venenis cap. 10.* Suspecta etiam sunt *Hoffmanno lib. med. offic. paralip. p. 658.* quæ de hoc lapide stentoreâ voce prædicantur. *Thonnerus lib. 1. observ. medic. 1. inquit,* materialistas in Europâ reperiri plures, quorum singuli plures lapides possideant, quàm in universâ Indiâ inveniuntur. Miratur etiam omnes medicos fidissimo experimento fretos unanimiter statuere hunc lapidem catholicam antidotum *Zacutus Lusitanus lib. 1. med. princip. hist. quæst 25.*

Stat ergo firmo adhuc talo, si cruda adhibuere olim mineralia, cur non artificio præparata?

Horum, ex Θ lo quæ educuntur, medicamentorum series, cum vel integro sufficiat libro, & tanta sit copia, ut cum *Plauto* & *face* & *viatico* ad catalogum eorum recensendum nobis opus fore arbitremur, brevitati studentes illa vel enumerare constituimus. Hoc autem dum agimus, paucula de medicamentis mineralium prælibamus.

Medicamenta ex mineralibus, & præprimis ex chalcantho petita, num adhibenda, videtur quæstio magni momenti?

Hæc à $\mu\iota\sigma\chi\iota\mu\iota\kappa\omicron\iota\varsigma$ & $\kappa\alpha\lambda'$ ἐξοχὴν à *Job. Baptistâ Sylvatico*, *Jacobo Lampugnano Prof. Romano* & aliis quam plurimis impugnantur.

I. Esse medicamenta nova. 2. non carere veneni suspicione. 3. esse vehementiora. Sed novitatem veneranda refutat antiquitas. *Hippocrates*, ipse *medicinæ parens* non recusavit mineralia, de *rat. vict. acut. æris* florem ad abscessum pulmonum, *lib. 2. de morb. & lib. 3. de morbis*. Nitrum assatum dupla proportionem flori æris mistum ad expectorationem, *lib. 3. de morbis* commendavit. Quoties *Hippocrates* sulphur bibendum præceperit mulieribus, patet ex 1. & 2. de *naturâ mulier*. Nec à *sandarcha*, non quidem *Arabum*, quam gummi juniperinum, sive *vernica* dicunt, sed *Græcorum*, auripigmento, contrà ac existimavit *Crato lib. 7. epist. medicin. 10*. *Hippocrates* sibi temperavit. *Dioscorides* stibium ipsum exhibet. Alumen scissile nephriticis potionibus miscet *Dioscorides lib. 3. cap. 23*.

Squamam æris ad hydropem commendant *Dioscor. lib. 5. cap. 89*. & *Aetius tetr. 4. serm. 1. cap. 92*. ipse *Plinius lib. 35. cap. 4* alumen in pilulis lienosis laudat. Imo ipsum nostrum Θ lum crudum exhibet *Dioscorides*. Si *Apollinis Dindymæi* oraculum est illud *Cratonis lib. 7. epist. 5*. metallica non carere periculo, cur *Vitrioli oleum* encomio & patrocinio dignatur *lib. 4. epist. medic. 14. Lib. de peste* inquit: Scio illius præstantiam, aliqui ab eo ut metallico abhorrent, sed temerè. In corporibus humanis aliam vim & effectum habet *lib. 7. consil. medic. 28*.

Vehementiora esse, non simpliciter affirmare licet. Extra omnem enim controversiam est apud gravissimos quosque medicos, etiam levisima pharmaca interdum pro morborum temporum

porum ac corporum conditionibus solere esse gravia. Non dixi ego, *inquit Erastus epist. 4.* metallica omnia esse vehementiora & noxia, cum & ☉ inter ea referatur, & chalcanthum.

Triticum sine lolio non crescit, nec farina sine fure habetur, nec mel sine aculeo, ita nec omnia mineralia, sed in præsentia ☿ solum excusamus.

Ars imitetur naturam, canon est medicorum. Natura excitat thermas & acidulas ad salutem hominum. Hæ quicquid virium habent, habent à mineralibus. Si itaque hæ aquæ mineralium vel substantiam ferunt, uti certè ferunt, vel spiritum, cur non præparata ex mineralibus hisce crudis præferremus? Frequentissimus est hodie acidularum usus, & ultimum desperatorum refugium. Inclaruere Acidulæ Pyrmontanæ ad Visurgim sitæ, superiori jam seculo notæ, & ab aliquot annis iterum inclarescentes, maximo emolumento ægris succurrunt, ob virtutes, quas vehunt mineralium. Descripsit illas, *poliater Hamelensis Georgius Bollmannus.* De acidulis plura apud *Henricum Heer observ. 14. & Marantam, Venusinum medicum in epistolâ.*

Latuit veteres chimica corporum analysis, & vitalis anatomia, & tamen adhibuere mineralia, ergo & hodie præparata legitimo modo, exhibita justis vehiculis, convenienti præbio, & legitimo tempore, à medicamentis non excludenda. Non exhibenda sola, sed miscenda cum Galenicis, *Renealmus in observ.*

Queritur in scholis medicorum, an ☿ sit venenum?

Vocabulum veneni ex iis est, quæ μέσση, recepta à criticis consuetudine, in scholis dicuntur. Veteres imitantes genium Græcæ vocis ἰσχυράκιον, quod nunc benignum, nunc malignum notat medicamentum, dixerunt venenum nunc salutare, nunc deleterium, teste *A. Gellio noct. Attic. lib. 12. cap. 11. & comment. in ὄγκον Hippocratis celeberrimo Medico Lubecensi Johan-Henrico Meibomio cap. 14.*

Verum ut ut hodie non ampliùs sequior significatio est in usu, certum tamen est, maximam esse venenorum latitudinem, quædam enim propriè, quædam minùs propriè, audiunt venena.

Propriè venena audiunt, quæ in parvissima licet dosi inte-

rius sumta citissime proprietate substantiæ nocent vel enecant.

Impropriè verò, quæ excedente dosi qualitatibus, vel primis, vel secundis excessivis, vel ob usum intempestivum inconsideratum, & immaturum nocent, vel enecant. Et huc plurima reducenda, quæ vide apud *Prævotium in censu venenorum*. Si hæc essent tollenda, pauca relinquerentur in foro medico. *Ficum* nive refrigeratarum esu mortuus perhibetur Pompejus Columna Cardinalis. Esu *melopeponum* aliquot imperatores interiire. *Gelidæ aquæ* potu in venatione extinctum Henricum VI. legimus. *Crocus* multos enecavit. *Muscâ* in fauces cum impetu illabente Adrianus IV. pontifex periit. *Lacte in ventriculo coagulato* plurimi interierunt. Si itaque $\oplus$ lum est venenum, essent hæc omnia etiam venena. Si contigit, inquit *Castell. epist. 8.* aliquando hæc in usum medicum tracta infelicem dedisse successum, id non efficiunt, quod propriè sint venena, sed quatenus nec iusto modo, nec iusto tempore sint exhibitæ.

Amatus Lusitanus centur. 2. curat. 84. recenset historiam, juvenem qui virginem deperibat, seipsum $\oplus$ lo interfecisse. Ex hoc tamen non sequitur, $\oplus$ lum absolutè esse deleterium. Sic & ipse *Galenus de theriaca ad Pison. cap. 17.* licet hoc pro genuino Galenico scripto *J. Alexandrinus de theriacâ* non agnoscat, testatur, importuno & intempestivo usu theriacæ puerum interiisse. Itaque hæc ipsa alexipharmaca essent inter venena referenda?

Loelius à Fonte in consult. habet exemplum, ex immoderato usu $\oplus$ li alicui renes corrosos, & absumptos, contra quam corrosionem laudat *Forestus* apud *Anselmum Boetium de gemmis & lapid. cap. 154.* corallia sumta.

Ut omnibus metallis & mineralibus venenum inest, ita etiam chalchanto, objicit *Joh. Baptista Sylvaticus contrav. 48.*

R. Sylvatico. Num ergo in auro aliquid veneni, quod tamen inter cordialia refertur?

Tandem illud ipsum $\oplus$ lumustum, sive chalcitis, recipitur tanquam alexipharmacum in famosissimam illam *Andromachi theriacam*.

Quæritur ergo, an hæc *chalcitis* rectè inferatur *Andromachi* senioris *theriacæ*?

Videntur parvi facere *Platerus in questionibus therap.* pag 154. *Hoffmann. in paralipom. & Zwelfferus in notis.*

Horstius affirmat *lib. 2. epist. medic. sect. 1.* & intelligit per eam, non quidem veterum *chalcitidem*, quæ inter *misy*, & *sory* medium obtinere dicitur, de quâ etiam legere est in *Apolline Francisci Alex. contra Cardanum, Amatam & Brassavolam*, sed *Olum* ad flavedinem ustum.

Q. 2. An usum aliquem notabilem hîc habeat?

Fuchsius Fernelius, Cordus & Rhodius autumant, tantum esse additam ad colorem nigrum conciliandum, vel majorem siccitatem inducendam.

Neutrum admittit *Doctor Franciscus Tidicæus, medicus Thoruniensis tract. de theriacâ*, sed additam esse ad universam *theriacæ* formam ulteriùs complendam & perficiendam, siquidem *chalcitidem*, sive ejus succedaneum *Olum* ustum singulare alexipharmacum esse constat ex *Minderero*. Quidam ex recentioribus, ad fermentationem etiam ipsum *Oli* addunt spiritum.

CAPUT VI sicca ex vitriolo medicamenta recenset.

ἔκ ἐκ παντὸς ξύλου Ἑρμῆς αὖ γένοιτο,
Non è quovis ligno fit Mercurius:

Insignis elegantiae vetus *vetustissimi Theophrasti* est dictærium.

Vitriolum concinnè ejusmodi ligno comparatur, ex quo non quidem *Mercurius* sed generosissima remedia *Hermeticâ* arte præparari possunt.

Ut ex equo Trojano fortes prodire Græci in occupandæ & devastandæ Trojæ exitium, sic *polydædala* terra luxuriat suo vitriolo, ὅχει, ἀλλά ὅλα θυλάκῳ non manu, sed toto horreo

in morborum & insultuum humano corpori inimicorum exitium probata ex eo promens remedia.

Multas induat metamorphoses necesse est, antequam salutiferum nostro corpori auxilium aptum evadat.

Non post principia, sed in primâ acie stant inter SICCA, quæ per *calcinationem* producuntur.

Calcinatur per suos gradus & duplici ferè ratione, vel à sole, vel ab igne.

A solis radiis calcinatum plurimi præferunt Δ præparato, dicentes à ☉ non imminui, sed augeri substantiam.

Ex ☉lo à sole calcinato medicamenta corrosiva & escharotica proponit *Keslerus*, pag. 147.

Ex ☉lo vel artificiali ☿, vel communi, ☉is radiis calcinato, famosissimus est pulvis sympatheticus magneticâ virtute celebratissimus. Magneticam hanc in ☉lo virtutem agnovit etiam tribunus ille militum, apud *Job. Nardium anni 1. nocte geniali 7. pag. 468.* qui lintheaminibus, quæcunque sanguis infecerat, summo tanquam arcano, Cyprio vitriolo medebatur, hunc enim statis horis lavabat, ne marcescerent, situmve contraherent.

Commendationem hic pulvis, qui vulgò *Digbæo* adscribitur, in hæmorrhagiis sedandis meretur uberrimam, videsis de hoc pulvere sympathetico autores gravissimos, *Digbæum in sympathiâ, Nicolaum Papinium, P. Castellum apud Dietericum in iatro Hippocratico pag. 128. Borellum cent. 3 p. 276. Job. Beverovicium in fine quæst. epist. & Laurent. Strausium Doctorem & Professorem medicum Giessensem excellentissimum, in theatro sympathetico.*

Notum est exemplum, ubi in quadrato rustico ex cranii vulnere, nullâ stupâ hæmorrhagia fermè desperata sisti potuit. Adhibuit externè hunc pulverem chirurgus, & digitis vulnere immisit, sanguis stetit tanquam *Marpesia* cautes, & vulnus successivè sanatum.

Rx. ☉li Goslar. in ☉is radiis ad album calcinati ℥viiij,
pulv. gummi tragac. purissimi ℥j.

M. invicem diligenter ut F. Pulvis subtilissimus sympatheticus.

Hujus

Hujus efficaciam in hæmorrhagiâ narium plus vice simplici in nobis ipsi experti sumus, si admovetur naribus, statim sentitur auxilium.

Alias in hæmorrhagiâ narium non infima sunt remedia. *Riverius cent.1.obf.23.* commendat oxycratum per nares frequenter attractum, quod *Claudius Deodatus panth. hygiast.lib.3.pag.235,* instar arcani extollit,

Rx. alcohol lapid. hæmatit. boli armene, sanguinis drac. a. 3ß,

pulv. sandali rubri, croci ʒ,

colcothar. rubei a. 3ij, Oli albi ʒiiij,

ʒo rubri Oli ʒj, aceti acerrimi q. s.

ad faciendum crassiusculum liquorem, ~ Oli acuandum.

Hoc liquore imbuantur flocci bombacis, & exiccantur, idque ter quaterque repetatur, tandem usui reponantur.

His floccis in nares immixtis, multa præstitit laudatus autor.

Nihil sistendo sanguini efficacius, quàm colcothar Oli rubrum, teste *Job. Heurnio in lib. 1. aph.3. Hippocr. & Cæsalpino de metallicis lib. 1. cap. 22.* Practici nonnulli suadent in hæmorrhagiâ narium acetum infundendum in AUREM. Recentiorum nonnulli mentem hanc non esse veterum scribunt, sed esse errorem, præcepisse potius in NAREM infundendum, ut enim taceamus delicatiores auriculas vix tale genus, nervis inimicum, remedium admittere, ipse *Galenus*, vel quicumque alius de *εὐπορίσσις, medicamentis facile parabilibus*, cap. 9. spongiam ex aceto cocto madefactam naribus immittendam præcipit.

Ignis aperto calcinatio est usitatissima.

Olum ad flavedinem calcinatum est basis elixir. antiepileptici *Crollii*.

Ex Olo ad rubedinem calcinato sive ☉ ~ Oli est arcanum corallinum *Hartmanni apud Crollium in notis ad basilicam p. 62.* ex quo corallino arcano laudanum suum singulare Hartmannus præparat.

Ex Olo calcinato sunt externa antipodagrica *Quercetani*, quæ laudat *Fonsæcæ tom. 1. consult. 7.* Ex Olo etiam externum antiarthriticum componit *Mynsicht. in armam. sect. 20.*

Olum

Ⓔlum uſtum ideò adhibetur in ſiſtendâ hæmorrhagia, auctore *Antonio Chalmeteo enchir.chirurg. p.186.* quòd causticæ facultati admista sit adstringens, quo fit ut eschara firmiùs hæreat. Ex hoc Ⓔlo uſto, lapidem suum infernalem qui alias Chalmeteo ascribitur, ad fonticulos excitandos exſtruit *Fallopins*, teste *Glandorpio in gazophylacio.* Quomodo autem cauteria Ⓔta à cæteris differant, lege *Joh. Costæi de igneis præſidiis lib.1. cap.30. Bartholinum de cauter.cap.3.*

Ⓔ mirabile *Glauberi* ex Ⓔle & Ⓔlo confici experientia constat, scribit *curiosorum Phosphorus curiosissimus Sachsus in oceano macromicrocosmico §.52.*

His ex calcinato præparatis reliqua subjungenda.

VITRIOLUM RECTIFICATUM PURGANS A. SALÆ, quod describitur *Anatomia Ⓔli tr.1.cap.9.* cujus descriptio ibi videri poterit. In cælum usque hoc extollit *Sala*, & qui hoc habeat, illum verum arcanum habere asserit, cum quo rectificato ferè coincidit Ⓔlum Salæ regeneratum.

CRYSTALLI Ⓔli, qui ex metallis eliciuntur, etiam aures implent multorum.

Ⓔlum Ⓔis, & Ⓔæ, beneficio ~ Ⓔ extrahit *Beguinus*, & ab his invicem conjunctis medicamentum, vel ipso lapide philosophico pretiosius expectat. Ⓔæ, beneficio ~ Ⓔ, in Ⓔlum reductæ meminit *Hartmannus in not. ad Croll.basil.pag.148.* Ex hoc Ⓔri Ⓔlo præparat ~ tum suum antiepilepticum *Clossæus.* Ⓔlum sive cryſtallos Ⓔæ in fonticulis sine dolore excitandis ex *Mollenbrocio* commendat *Doct̃or Joh. Daniel Major P.P. & Anatomicus in novâ Chiloniensi academiâ*, in epistolâ de cancri & serpentibus petref. §.19. Dari autem cauterium indolens ambigunt nonnulli,

Et medici certant, Et adhuc sub judice lis est.

Vitriolum HERMAPHRODITICUM magnarum viri-um parandi modum *Hartmannus in notis ad Croll.* habet.

R̃x. ~ Ⓔli ꝑr. affundit limat. Ⓔ, & procedit, uti pluribus in superioribus demonstravimus. Vide quoque *Rbenanum lib.1. solis è puteo emerg.* Ex hoc Ⓔlo est decantatissimum specificum stomachicum *Crollii, in Basil.pag.282.*

Ⓔlum Ⓔtis *Schrödero* magisterium chalybis Ⓔtum dictum,

&um, laudat *Freitagius* in dysenteria. Ex hoc, & liquore minii
 dulci est tinctura quædam adstringens, ex quâ variâ *εγχειρησις*
 variæ componi possunt: antiphthifica, ad hæmorrhagias nari-
 um, hæmorrhoidum, uteri. Hanc ad uteri hæmorrhagias tinctu-
 ram nimiam uteri hæmorrhagiam ad 10. gt. in vehiculo exhi-
 bitam correxisse, non ita pridem in juveniculâ maritalâ obser-
 vavimus. Ex hoc ☉lo, & ☿râ ☿ri foliatâ, describit Tincturam
 ☿tis aperientem *chimia Rolfinciana lib. 4. sect. 1. artic. 3. cap. 13.* ~ ex
 hoc ☉lo ☿tis prolectus præprimis lienosis & hypochondriacis
 commendatur. Aliam facillimam, & paucis cognitam hujus
 ☉li compositionem exhibet *Riverius lib. 12. cap. 5. prax.*

Rx. ☉☉ ☉li ꝑꝑ. ☿ ꝑꝑ. Ponantur in sartagine novam & mun-
 dam, & assere contegantur, intra 15. dies fiet per se ☿ina con-
 cretio, quæ ☉i post exponenda, vel in hypocauſti calore
 ꝑꝑathulâ ferreâ agitata exsiccanda. Exsiccata bene obturetur in
 vase, ne aër accedat. Hoc ☿ cæteris omnibus medicamen-
 tis palmam præripere in deobſtruendo judicat *Riverius*. Ob sa-
 porem ingratum pilulas ex eo conficit, cum mucilag. tragac.
 magnæ æſtimationis in melanch. hypochondriacâ, & hyſtericâ
 paſſione *lib. 12. in praxi cap. 6. Doſ. a gr. 12. ad 20.*

Ferreo hoc nostro ſeculo, ubi plusquam ☿tiales, & ☿nini
 urgent morbi talia expetuntur generoſa remedia. Quibus vege-
 tabilia & animalia non valent, valeant iis mineralia. Hæc enim ſi
 explodenda eſſent, explodendi & illi erunt, qui ægros ad mine-
 rales ☿as mittunt, qui chalybem crudum uſurpant, cenſente
 alicubi *Poterio*

VITRIOLUM ☿RIS ingreditur nepenthes, ſive laudanum
 ſine opio *Hartmanni apud Crollium pag. 206.* Ex hoc ☉lo conficiunt
 agyrtae, das blaue Waſſer / und Blauen Augenſtein / quæ tamen
 non ſemper probantur. Parant & ex hoc ☉lo gemmas coerule-
 as factitias. Negat *Helmontius de lithiaſi*, perfectum medicum
 ☉lum, quod participet de ☿re ☿ris, elici poſſe. Plura de artifi-
 cialibus ☉lis, vide *ſupra cap. 4.*

TARTARUS VITRIOLATUS variis nominibus
 donatus, jam enim ☿ ☿ri ☉rum. jam magiſterium ☉li. ☿ſatum
 audit, item ☿ ☿ri eſſenſificatum fixum. ☿ri ☉li præparandi mo-
 dos 7. conſtituit in ſuis chemicis *Penotus pag. 189. Hoferus*

in hercule medico ex Horstio monet, moderandam dosin $\ominus$ is ♀ ri, ne nauseabundum fiat. Diversum à communi processum cum ♂ to ♂ to habet Horst. *decad. 9. problematum medic. quest. 5.* & Crollius alium in *basilicâ*. Ex $\odot$ ~ $\oplus$ li, & crudi ♀ ri ♂ ti apud Schröderum lib. 4. cap 6. etiam paratur elegans ♀ $\oplus$ tus.

Vulgaris processus talis: ℞ . $\ominus$ ♀ ri liquefcentis p. ij, ~tus $\oplus$ li p. j.

Infunde, guttatim instillando in vitrum insignis capacitatis, ebullit enim vehementissimè, vel $\ominus$ supra ~, vel ~tum supra $\ominus$, donec nullam falsedinem in liquore superstante sentias, vel usque dum ebullire cessat. Pulvis subsidens crystalli æmulus in leni $\therefore$ $\triangle$ evaporatione institutâ siccescat, & quò leniorem permittas digestionem, eò etiam laudabilius impetrabis pharmacum.

Hâc $\epsilon\gamma\chi\epsilon\iota\sigma\eta\sigma\iota$, chimicâ Crollius vult demonstrare in microcosmo generationem epilepsiæ, ubi tamen contrariatur Libavius *syntagm. arcan. lib. 7. cap. 32.* & Poterius in *pharm. pag. 173.* qui potiùs febrium generationem illâ explanant.

Vires huic adscribuntur calefaciendi, siccandi discutienti, resolvendi & adstringendi. Adstrictionem qui impugnant $\oplus$ li ~tum in hâc compositione suis facultatibus privant, ejusque vires negant. Sed infringi quidem, non tamen penitus perire asserit *chimia pag. 325.* & Senn. in *paralip. pag. 97.* experientia enim docet, si ♀ rum $\oplus$ li, iterum ♂ laveris, præbebit ~tum $\oplus$ li acidum. Laudatur ab Höfero in *Herc. med.* ad leucophlegmatiam, & ad febrim virginum albam, sive amatoriam Mannß Sieber / cum hæ ægræ per conjugiale juvenum consortium optimè restitui possint. Vide Guilielmum Ballonium. ♀ ri $\oplus$ ti ℥ ij. cum *julepi rosac. ℥ ij. aq. cinam. ℥ j.* Mistâ obstructionem renum efficacissimè solvunt. ♀ $\oplus$ tus ingreditur etiam *pil. de terebinth. Mynsichti.*

Panaceam, & universale digestivum qui salutant, non sunt pauci, in omnis generis affectibus & ad coelum evahunt, alii ad barathra detrudunt. Et licet plurimis humoribus in corpore humano præparandis commodam navet operam, non tamen humoribus falsis, acerbis & acris convenire docet

Dn. Præses chim. pag. 327. Confirmat hoc suo calculo *Mæbius*, qui ☿risata medicamenta pro universo digestivo agnoscere recusat. Digestiva universalialia in ☿ro quærere insipidum esse videtur. Tantum enim abest, ut ☿ea remedia omnes humores calidos biliosos, & ebullientes cicurare, & temperare queant, ut eos potius cum ægroti damno exasperent, & ad educendum ineptiores reddant *Instit. lib. 5. parte 2. sect. 2. cap. 17.* idem asserit *Sala tartarol. sect. 1. cap. 2.* Potest admisceri plurimis medicamentis.

℞. *extract. cathol. Rolf. panchymag. Crollii* ā ☿β,

☿ri ☿ti ḡ.v. *dacrydii* ☿ti ḡ.iiij.

Misce Formentur cum *elixir propr. pilulæ no. 27.*

Illinantur ☿ citri. vel *cinamomi.*

D. in pyxide eburnea ☿. Pilulæ catholicæ pro una vice fumendæ.

MAGISTERIUM ☿ri crystallinum:

℞. ☿ sicci q.s. ~ *Vitrioli* q.s. solutione factâ stent in leni calore. Exhalat phlegma, & in frigido concresecunt *crystalli*. Eximantur, & in chartâ expandantur super fornacem hypocaufti ut siccentur. Vitro concrediti pellucidi, in humido frigido non amplius solubiles.

☿rum *Vitrioli liquidum* extollit, tanquam arcanum in phrenitide *Faber de morbis capit. lib. 3. cap. 6.* Diureticum enim est excellens, & ☿ illud ☿æ, quod ad caput tendit, evehit, ægrorum oblivioni in ☿ reddendâ subvenit, & obstructions, quæ dant inflammationes, tollit.

PANACEA *duplicata Schroderi*, Nitrum Vitriolatum *Gottorpiense*, Arcanum duplicatum *Mynsichti*, ☿ sapientiæ, etiam est ex Vitriolo, ex ☿ scilicet ☿tis, quatenus ex ☿ & Vitriolo aa. ☿tur, quinque tamen alias ☿tis descriptiones exhibet *Potterius pharm. p. 96.* Extrahitur ☿ hoc affusâ fontanâ, crebris solutionibus & depurationibus institutis. *Adi sis chim. lib. 5. sect. 1. artic. 3. cap. 5. Myns. armam. sect. 1. pag. 10. Schroderum lib. 3. cap. 23.* ubi vires & virtutes uberius exponuntur. ☿ *febrifugum* ex hoc ☿tro Vitriolato in tertianis hoc autumno grassantibus exoptatum præstitisse fructum, non semel observavimus.

Huc spectat etiam MAGISTERIUM Vitrioli CICHORACE-

RACEUM, ABSINTHIACUM, quæ ex ☉ibus horum, cum ~ Vitrioli fixatis conficiuntur. *Chim. lib. 5. sect. 1. artic. 1. cap. 5.*

Turcis in usu est potus, quem vocant COFFA, ex bacca cognomine, quæ nigricat instar fuliginis, & acri, neque aromatico est odore. Illa in pulverem redacta ab ipsis sumitur in aquâ sic calente, ut admittat haustum. Eo potu utuntur in suis tabernis corroborante cerebrum. Condensantur spiritus, securè dormiunt, & hac ratione validi hilaresque metum sibi tolli putant, uti autor est *Franciscus Baconus Baro de Verulamio, sylva sylvarum cent. 8. experimento 738.*

Hujus generis commoda, quæ Turcæ à Coffâ multi à ☿re Vitrioli expectant.

Hoc SULPHUR VITRIOLI ANODYNUM, laudanum sine opio, est inter spagiricos pomum Eridos.

Paracelsus de reb. natur. cap. 7. miris extollit modis. *Quercetanus in consilio pro nobili virgine* nepenthes suum ex ☿ Vitrioli commendat. In ☿re hoc, esse somniferum saccharinum, quod suavem afferat somnum, cum facultatum principum restauratione, operosum est encomium *Helmontii de lithiasi cap. 9.* ☿ hoc citra venenositatem vires opii æmulari, scribit *Grembsius lib. 3. cap. 3. de remed. paracels. §. 62.* Adde *Vnz. de ☿re in append.* Pro hoc Vitrioli ☿re, tanquam pro aris & focis pugnat *Hartmannus*, qui sequentem processum pro arcano habuisse dicitur:

Rx. Vitriolum calcin. in ☉e. q. s. solve in calidâ, affunde guttatim ☉☿ ☿, & ☿ Vitrioli fundum petet, quod edulcandum & exsiccandum. Alium tamen ab hoc modum, ubi *Libavianum*, & *Quercetaneum* reprehendit, compendiosiorcm suâ sententia laudat in *not. basil. pag. 206. edit. Genevensi.* Alios processus, apud *Beguinum in tyroc.* alios in *Poterii pharm. p. 173.* plurimos collectos apud *Mollenbrocium, in eruditissimâ de varis dissertatione, pag. 160.* ☿ Vitrioli narcoticum, unde laudanum antiepilepticum, & antihystericum conficitur, singulare, in *comment. ad ideam Severini*, describit *Wilielmus Davissonus pag. 614.*

His se se alii, eminentissimi item chimici opponunt. Se nunquam genuinum ☿ Vitrioli vidisse confitetur *Crollius basil. pag.*

pag. 288. A. Sala sect. 1. aph. chim. 45. nec Δ , scribit, nec Θ , nec $\bigcirc$. in Vitriolo. Repetit aph. 19. nihil reperiri in minerabilibus, quod facultate somniferâ atque anodyna præditum.

Sed in præsentia

non opis est nostræ tantas componere lites.

Nos nec rejicimus, nec commendamus. Conveniant primùm inter se hujus Δ ris patroni, certam & legitimam præparationem excogitantes!

Nec obstat, quòd principia chimica Θ , Δ & Ψ ad hoc Θ , ut illud appellat *anatomia* Θ li Sala editione, quæ prodiit Aurelia Allobrogum anno 1613, minerale concurrunt. Repellit enim hunc arietem Rulandus apud Rolsincium in chim. non omnia facessere in tria chimicorum principia. Idemque sentiendum de mineralibus, ex quibus non omnia eliciuntur. Concedi quidem posset latere seminium Δ in hoc Vitriolo, sed an actu à substantiâ separari tale Δ anodynum possit, sine additione, aut extrinsecus accedente alio, magni nominis dubitant spagirici.

Cum igitur tam anceps sit præparandi modus, rectiùs alii chimicorum peritissimi facere videntur, ne per mortes ægrorum experimenta dubiorum medicamentorum faciant, hoc tanquam dubiæ virtutis postponunt, & alia generosiora in vitæ mortisque periculo eligunt. Vide *Chimiam lib. 5. sect. 9. cap. 8.* Nepenthes ex Δ Vitrioli narcotico non semper expectationi satisfacit, scribit Rolsincius epitome cognosc. & cur. aff. partic. cap. 1. lib. 1. Non credimus Helmontio opiata explodenti, Δ Vitrioli narcotici dubiæ fidei vim scientes, addit prælaudatus Dn. Præses epit. lib. 1. parte 1. cap. 18. Δ Θ li anodynum, & tincturam ejus anodynam commendat quidem Rolsincius, sed hac distinctione, modo genuina haberi possunt, additâ ord. & meth. comm. lib. 7. sect. 2. cap. 7.

Commendamus potius in ejusmodi affectibus, anodynum specificum, $\epsilon\upsilon\eta\mu\epsilon\iota\varsigma\ \pi\alpha\lambda\omicron\upsilon\varsigma\ \omicron\delta\acute{\upsilon}\nu\alpha\varsigma$ extremum refugium, laudatum illud, sed nunquam satis laudandum medicamentum, laudanum opiatum & magisterium perlatum anodynum Rolsincii, quippe quod citò, tutò & jucundè corpori auxiliatur ægrotanti. Hoc dextre adhibitum in defluxionibus, doloribus,

& profluviiis desperatis ad miraculum usque profuisse, sapissimè
hactenus per aliquot annos in praxi Rolfincianâ experti sumus.

COLCOTHAR Vitrioli est ☉ post ♂tionem ~, vel
calcinatur in ♄bulo ad rubrum colorem Vitriolum. Ex hoc
rubro, uti ex brunno ☉, ipsum Vitriolum potest extrahi. In
externo usu est in ulceribus antiquis, fistulosis, sordidis, si cum
✠to impastetur, & unguentis admisceatur, summo etiam cum
commodo in nimio hæmorrhoidum fluxu ab autoribus gravissi-
mis externè applicatum laudatur. Magneticam qui somniant,
per atomos emissarias curam, etiam hoc ☉ in nimis fluxibus
commendant, in dysenteriâ (ubi singularis efficacix CC. de-
prehendit *Anton. Guainerius de fluxibus tr. 1. cap. 9.*) diarrhoeâ, u-
niversalibus præmissis, ne materia intempestivè suppressa ad cor
regurgitet. Suadent itaque feces reddendas super hoc ☉.

☉ Vitrioli hæmorrhagias sistit *Croll. de signat. pag. 58.* Hæ-
morrhagia dente evulso sedata, colcothare denti, & emplastro
contra rupturam malis admoto, apud *River. obs. comm. à Pachequo*
obs. 28.

☉ Vitrioli à signatura & colore laudat *Crollius de signat.*
exterius applicatum in aq. plantag. in erysipelate, *pag. 55.* it. in
scabie decoctum colcotharis *pag. 66.* Ex hoc ☉ est medicina
cerebri, aqua ad hydropem Paracelsi, & ♀, & hirundinariâ. *Dis-*
fert. de ♀ro cap. 16. Hoc ☉ etiam quandam florum ♀ris ingre-
ditur compositionem. *Dissert. chim. de ♀re cap. 11.*

▽ ad podagram Knöphelii

Rx. ☉ Vitrioli, ☼ a. 3j, opii thebaici 3s,

▽ chelidon. maj. sambuci a. 3iv, F. Linimentum.

Intra tres horas dolorem tollit.

Ad clavos etiam eradicandos est emplastrum vulgatissi-
mum viride, quod

Rx. ☉ Vitrioli q. s. M. cum viridi cerâ ad empl. consistent. per
aliqu. ☿ imponend. Alias clavos, prius vulneratos, post illinito
☉ Vitrioli vel ☉is, non semel penitus absumptos novimus. Sed
exsectio & vulneratio dextrè fiat, hæc enim non patitur lulum.
Infelicitis exsectionis exemplum non ita pridem factæ, in cive
Jenensi notum est. Et

*Clavo pedis infelicitè dissecto
periit,*

Arctous Hannibal, Hercules Arctous,

Generosissimus heros ac comes DN. JOHANNES CHRIS-
TOPHORUS Königsmaerck.

☉ hoc si aeri exponatur per annum, rursus succo inebria-
tur suo, ut novæ Q̃tioni subjici possit, qui ~ magni æstimatur.
Calens adhuc ☉ exponit libero aeri *Sachsus*, & si aerem attraxit,
sine liquoris additione ex illo destillat. ▽am, quam appellat
chaoticam.

TERRA Vitrioli edulcata fit ex hoc ☉. Edulcatio insti-
tuitur ▽ontanâ dulci. Tamdiu opus urgendum donec nullam
amplius percipias falsedinem. Post in ☉le, vel crucibulo ex-
siccandum. Hæc terra adhibetur ad emplastra, ad empl. magne-
ticum *Hartmanni apud Schröderum*, dia *Ar̃is Rulandino Rolsin-*
cianum & *Opoteloch*. Hæc bina ultima insigni virium acces-
sione exaltata, debemus *Hermetico & Hippocratico medico con-*
summatissimo, & *arcanorum naturæ mystagogo Rolsincio*. Vide
chim. lib. 4. sect. 1. artic. 4. cap. 4. *Opoteloch* emplastri ʒj plus præ-
stare, quàm styptici ʒv, autor est *Felix Würtzius in chirurg. part.*
4. cap. 2.

Olim Germani equites capulo seu manubrio affigebant
ceram, rubram, vel viridem, quo tempore necessitatis eâ ad vul-
nerâ uterentur, hodie potius eâ ratione magdaleones hujus o-
poteloch suaderi possent, in sanandis enim vulneribus, ultrâ
quàm scribi potest, valet.

Linimentum, ex quo nasalialia cum gossypio formata naribus
in hæmorrhagiâ immittenda, describit *ordo & meth. comment.*
lib. 7. sect. 2. cap. 7.

R̃x. ☉ *Vitrioli edulcati ʒj, croci ʒ adstring. O rupei a. ʒf.*
Pulveris, minutissimè. Excipiantur albumine ovi cum ▽ *a-*
caciæ.

Restant VOMITORIA ex Vitriolo, inter hæc eminet
SAL Vitrioli vomitivum. Varia honoris nomina huic tri-
buunt. Dicitur Manna vomitoriorum, *Langio in miscellan. cu-*
riosis med. gymnasm. i. thes. 5. Emeticorum alpha. Nomine
gratissi-

gratissimum, ut etiam pueris innocentissimam gillam conveni-
entem appellet *Schröderus*.

Præparationis cardo omnis vertitur in legitimâ ad justum
coloris gradum calcinatione.

Rx. *Vitriolum* q.s. calcinetur in crucibulo aperto Δ ad ru-
brum, post ad brunnum colorem.

vel

Rx. ☉ ~ *Vitrioli saturatè brunni*. Affundatur ∇ calida, sol-
vatur, si per diem naturalem steterit filtretur, lixivium repona-
tur in lenti Δ ∴ digestione ad meliorem extractionem. Lixi-
vium sic exhalet, & hoc modo degenerat in ☉, sed paucissi-
mum.

Propinari potest ægris, in vehiculo meabili, c. sir. scillit,
in jusculo, vino tepido, cerevisiâ calida ad gr. viij, x, xij, ad $\mathfrak{z}$ j,
pro ægroti, virium, & circumstantiarum ratione. Potest etiam
dissolvi in ∇ aliquâ specificâ, ut in affectibus capitis, ∇ ce-
phal.

☉ Vitrioli ingreditur etiam species *diaesulæ Mynsichti*.

Rx. ☉ *Vitrioli* $\mathfrak{z}$ j, ∇ lil. convall. beton. a. $\mathfrak{z}$ ss.

M. F. Haustus. D. invito.

S. Brechtranck uff 1. mahl

Rx. ☉ *Vitrioli* $\mathfrak{z}$ ss, ∇ mentha a. $\mathfrak{z}$ j,

D. S. Magenreinigung uff 1. mahl

Rx. ☉ *Vitrioli* gr. xvij, sacch. canthi albi $\mathfrak{z}$ ss.

M. D. S. Magen. Sâltstein uff 1. mahl.

Rx. manna vomitor. $\mathfrak{z}$ j, aq. bordei $\mathfrak{z}$ vj.

Solutione facta D.

Vomitui superbibatur potio cerevisiæ calidæ benè butyra-
tæ, ad eliciendas è ventriculo reliquias.

De usu hujus ☉is *Vitrioli* vide *antidot. privatum Andreæ Ma-*
kii Medici Doctoris, & archiatri Rudolphopolitani meritissimi, p. 43.

Ex ☉le *Vitrioli* extruit trochiscos summæ utilitatis *Freita-*
gius in aurorâ medic. p. 43. ad pellendos vermes, & vomitum.

Rx. ☉ *Vitrioli* $\mathfrak{z}$ j, calamenthi, agarici trochisc.

extr. centaur. a. $\mathfrak{z}$ ss, $\mathfrak{z}$ ss myrrha gt. iij,

F. Trochisci. Dantur gr. 6, 7.

Crollius, & Grülingius floril. part. 4. cap. 1. ☉ Vitrioli & gillam Paracelsi pro uno & eodem habere videntur. Me oedipo, *verba sunt Billichii*, gilla nihil aliud est, nisi Luna purgans, vel aliquod simile ex argento Vitriolum. Omnia vomitoria, sive ☉ia sive liquores gillas vocat *Schröderus*.

GIL LA Paracelsi communiter sic describitur:

℞. *Phlegm. Vitrioli* ʒj, acuatur c. ~ *Vitrioli optimi* ℥j, in hoc solve *Vitrioli ꝑris* ℥iv. Filtra & dimidium lento △ evaporare permitte Dos. a. ℥ss, ad ℥is. Efficaciùs hic liquor operari fertur.

ALBUM Vitriolum vomitivum *Crollii basil. pag. 24.* Solve Vitriolum album in ▽ pluviali, & evapora donec crusta appareat, post per aliquot horas in loco frigido concrepescant crytalli. Exime, et perge cum aqua evaporando & coagulando. Dos. ℥j, ℥ss. In Galliâ Narbonensi Vitriolo albo aliquoties purgato, cum summâ ἐνϕορῖα inconsulto medico, teste *Poterio in pharm.* utuntur rustici.

Quatuor Vitriola vomitiva habet *Schröderus lib. 3. cap. 26.* quæ intra quadrantem operentur.

His medicamentis multum tribuunt, qui ad vomitoria, tanquam asylum recurrunt. *Helmontius tr. ignot. act. regim. pag. 270.* & *D. Christianus Langius Prof. quondam Lipsiensis celeberrimus miscellaneis curiosis.*

In epilepsiâ, si nihil juvant vomitoria, omnia desperata pronunciare nonnulli non verentur. Plura in *chim. lib. 5. sect. 1. artic. 4 cap. 3.*

☉e Vitrioli recentem epilepsiam curatam confirmat *River. praxi lib. 1. cap. 7. & 8.* Coma ☉le Vitrioli tutiùs & citius curari idem asserit *lib. 1. cap. 2.*

In apoplexiâ plurimi vomitoriorum patroni. *Dominicus Leonus lib. 2. sect. 1. cap. 15.* & plurimi alii laudant. Insurgit contra hos *Ludovicus Septalius*, cujus contra vomitum adductas rationes non leves existimat *Rolfincius in affect. cap. dissert. 9. de apopl.* & in primis damnat ☉ Vitrioli. Vid. *inauguralis de apoplexiâ Excell. Friderici Phil. & Med. Doctoris P. P. Præceptoris ætatem æstimandi cap. 9.*

Vitriolata vomitoria in affectibus pectoris, ut inimica vi-

tanda, notant nota *Beguinea*, quæ *Salam* reprehendunt, qui commendavit.

Vomitu ex Θ lis Θ li 3j curavit suppressionem $\square$ x *River.*
obs. 81. cent. 1.

Sed uti non rejicimus hæc Θ ta vomitoria, vel ob operationem laboriosiore, potius tamen commendamus Ψ rium vitæ. Non quidem Ψ rium vitæ *Crollii*, qui est purum putum butyrum $\S$ ii corrosivum, & hęc utentes meritò temerarios vocat, sed Ξ tum ex hoc butyro & edulcatum, & ab omni corrosione liberatum pulverem. Hic adhibitus tutò, citò & jucundè facit officium.

Hic Ψ est re, non nomine. Nihil habet de Ψ rio, sed est soboles $\S$ ii, non excitat Ψ rialia symptomata, salivationem, dentium vacillationem, artuum tremorem, nec potest reduci incurrentem, ut cætera Ψ rialia, sed reducitur in vitrum $\S$ ii, certissimo indicio quod sit filius $\S$ ii. De saluberrimo ejus usu scripsit *Freitagius libro testium veritatis*, ubi irridet appellantes Ψ rium mortis & vitæ æternæ, ritè præparatum. Inconsiderata exhibitio sæpe nociva, non tamen methodicus & rationalis usus.

ARCANUM Θ li claudat agmen.

Sunt plurimi arcanistarum, qui medicamentorum titulis morbos volunt fugare, cum tamen interdum parum insit virium medicamini. Exstruunt titulos, propter quos vadimoniũ deferi posset, ut de Græcis jocatur *Plin. nat. hist.* at cum introiveris dii deæque quàm nihil in medio invenies. Hinc non nisi gemmatis, exemplo Arabum, qui primi teste *Poterio in pharm. p. 246.* uniones medicamenti addidere, non nisi auratis, auctoritate Ægyptiorum, qui recensente *Höfero in Hercule med. lib. 2. pag. 96.* primi aurum miscuerunt, utuntur, quasi sine sumtibus, & sine deauratis intestinis non liceret mori. Nihil enim præter intestinorum deurationem aurum in corpore præstare, contra *Mizaldum* defendit *Quercetanus*. Eundem honorem exhibent Θ lo. Inde est speciosissimum nomen ARCANI Vitrioli, cum tamen nihil sit præter $\sim$ tum Vitrioli cum Θ le coagulatum.

$\mathcal{R}$. Θ Vitrioli optime depur. p. ij, $\circ\circ$ Vitrioli p. iiij,

Repo-

Reponantur in Δ ::, donec lapis appareat. Hoc marmore la-
vigato ad gr. iij. in febb. tertianis summo cum effectu se uti glo-
riantur. Vide *Mynsicht*.

Operosius aliud describit *Rhenanus in* ☉ *e puteo emerg.*
quod vocat medicinam paucis notam, licet plurimi glorientur.

CAPUT VII

liquidorum catalogum recenset.

PLurimis, si non omnibus, hisce descriptis, ad alteram classem,
nempe liquida medicamenta, devolvimur, paucis adjici-
enda.

Strabo Geograph. lib. 17. de rivulo ex Calchantis & Podali-
rii facellis in Dauniâ profluente memoranda narrat, $\rho\epsilon\iota\ \chi\delta\ \epsilon\chi\ \alpha\upsilon\tau\omega\nu\ \pi\omicron\tau\acute{\alpha}\mu\iota\omicron\nu,\ \pi\alpha\nu\alpha\chi\iota\varsigma\ \pi\epsilon\rho\epsilon\varsigma\ \tau\acute{\alpha}\varsigma\ \tau\omega\nu\ \delta\epsilon\sigma\mu\acute{\alpha}\tau\omega\nu\ \nu\acute{o}\sigma\chi\epsilon\varsigma$, ex iis fluit
rivus ad omnes cutis morbos utilis. Ex nostro Chalcantho profluit
fluvius ad internos, & externos morbos proficiuus.

Ille est SPIRITUS vulgaris, acetum esurinum, monta-
num, Philosophicum dictus. Huic ~tui chalcanthino, & *Pa-
lemone Beguino*, regi omnium spirituum mineralium, prima de-
betur autoritas.

~tum parandi modus binis constat $\epsilon\gamma\chi\epsilon\iota\eta\sigma\iota\varsigma$. Calcinan-
dum enim prius Vitriolum, & ∇ sive liquor phlegmaticus se-
parandus per evaporationem, ne vasa in $\delta\tau\iota\omega\nu\epsilon$ rumpat, & sic
oleum, & operam perdas.

$\mathcal{R}$. ergo *Vitrioli Goslar.* lbxviij vel q.v. inde ollæ vitreatæ,
appone flammæ, & urge calcinationem Δ rota, ad liquoris ab-
sumptionem, & impetrabis Vitriolum albicans. Hanc massam
contusam crede retortæ benè loricatæ, vel ferreæ, ad dimi-
dium ut impleatur, & urge ignem per aliquot $\mathcal{O}$, nam Vitrio-
lum inexhaustus thesaurus, adaptato recipiente, & rostris in-
termediis bene munitis, prodibit ~tus, & ultimò $\circ\circ$ um. *Bren-
delius in chimia* dicit tot horas insumendas, quot libræ sint in
 $\circ$ ta. Alium processum vide *Senn. de conf. & diss. cap 19*. Cur au-
tem non addatur bolus, rationem reddit *Helmontius*, quod Vi-
triolo adjuncta sit ∇ ra colcotharina. Nam cæteris Θ ibus ad-

miscetur in *Q*ntione terra figulina, ut *autore Billichio obs. chim. lib. 1. cap. 5.* futuram ebullitionem præcaveant. Omnibus frige-
factis, $\circ\circ$ cum $\sim$ tu conjunctum, quod separandum, in recipien-
te observatur.

Temperies à *Castello*, acida omnia pro frigidis habente, fri-
gida assignatur, *epist.* tamen 2. quasi dubius scribit, si contrarium
veris rationibus & experimentis, unica experientia prævalet
mille rationibus, ait *Castrensis in posthumâ varietate pag. 24.* de-
monstrari posset, mutabimus sententiam. Re verâ calidus est
 $\sim$ tus vide *chim. pag. 161.* Quamvis autem actu sit calidus, tamen
potentiâ edit frigidos effectus, incendiis sanguinis inflamma-
tionibusque succurrit. Refrigerat ergò non per se, sed per ac-
cidens causam calefacientem tollendo, & ex mente fermenta-
torum præcipitando. Refrigerat admistione frigidi. Variato
socio calefacit & frigefacit, scribit *Castellus epist. 4.* Roborat
ventriculum, vermibus resistit, patrocinator renibus in *ωεφου-
λάξει καὶ θεράπεία* calculi, virtute balsamica resistit putredini,
præsertim si cum aliis alexipharmacis misceatur. Alii dicunt
hermaphroditicæ esse naturæ.

Paracelsus in hoc $\sim$ tu quærit lapidem medicinæ triangula-
rem, & arcanum caduci.

Lipsius cent. 1. epist. 81. $\sim$ $\oplus$ li tanti æstimat, ut inventorem
Deum h. e. hominem felicissimum, proclamare non erubescat.

Heurnio lib. 1. meth. teste $\sim$ $\oplus$ li aliis mistus stomachum ro-
borat, aperit, putredini resistit, renes saburrâ liberat, estque in
peste dulce præsidium, ipsius *Jordani tract. 1. de phenom. cap. 9.*

Tanti æstimatur $\sim$ $\oplus$ li in Italiâ, ut *Castellus* lege sancitum
velit: *ne quis audeat eum, vel publicè, vel privatim refellere, accu-
sare, condemnare.* Ipse dux Florentiæ $\sim$ tum hunc *Q*ndum &
distribuendum curat. Refert quosdam Cardinales, gratis
 $\sim$ tum distribuisse, *Castellus.*

Non præscribitur ad uncias aliquot, sed legitimâ dosi. In
primo cochleari jusculi dandæ guttæ 4, 5, 6, in altero ite-
rum. In cantharo cerevisiæ, vel vini gutt. 20, 25. Imperitus qui-
dam apud *Laur. Hoffmannum de usu & abusu chim. pag. 24.* $\circ\circ$
piperis sesquidrachmam, & $\circ\circ$ $\oplus$ li 3iß, unico hausto infelici-
ter

ter propinavit, quî potuerè aliter fata de hoc ægro disponere?

Dandus est in vehiculo competente, vix ullam esse medicamenti speciem, quæ renuat ~tum $\textcircled{O}$ li, asserit *Billichius*, largiori, ne priùs absorbeatur, quàm perveniat ad partes affectas. Non dandus siccis, nec picrocholis. Inducere etiam sterilitatem, autor est *Laur. Hoffmannus*.

Particularis usus ~ $\textcircled{O}$ li: convenit ferè in omnibus affectibus, cum vehiculo specifico assignato à *Dorneo artis alchim. lib. 3. & Claudio Deodato panth. hyg. lib. 1. cap. 139.*

In EPILEPSIâ naribus illitus, ubi *Hollerius de morbis internis* crudum $\textcircled{O}$ lum dissolvit, & inungit nares, confert. ~ $\textcircled{O}$ li ritè præparati gutt. v, in iusculo mane sumtas præservare ab epilepsiâ scribit *Crato à Krafftheim consil. 107.* ~ $\textcircled{O}$ li si misceatur cum $\textcircled{O}$, opobalsami illius *Europæorum*, succini, a. gutt. iij. in ∇ beton. ab epileptico paroxysmo liberat. *River. lib. 1. cap. 8.*

FACIEI morbis: *Forestus* in ungue oculorum laudat collyrium ex $\textcircled{O}$ lo. Quæ tamen $\textcircled{O}$ ta medicamenta, non sine discrimine adhibenda. Prostat etiam unguentum Vitriolatum, oculare, in *pharmac. Amstelod.*

FAUCIUM: *Riverius* in angina temperat potum ~tu Vitrioli, quo transeundo per loca affecta, inflammatio temperetur, & massa fermentescens sanguinea coerceatur.

CORDIS infirmitatibus etiam succurrit. Palpitationi cordis laudat ~ Vitrioli gutt. iij, iv, cum ∇ citri vel aurantiorum $\mathfrak{z}$ j *Fonsecat. 1. consult. 24.*

PECTORI languenti subvenit. In hæmoptysi conducibilis nihil expertus *Monavius* apud *Scholzium*. Confirmat id suo exemplo *P. Castellus & Excellentissimus Dn. D. Joh. Theod. Schenkius P. P. Præceptor & p. t. Decanus venerandus*, in cuius prælectionibus publicis plus vice simplici audivimus, acida habere vim coagulandi. Miscet ~ $\textcircled{O}$ li cum ∇ Font. & hoc adhibito liber per aliquot annos ab hoc malo evasit. *Castellus epist. 2. contra Mindererum* laudat, se plùs centum hæmoptoicos ejus usu liberasse asserens. Idem facit *Capivacius praxi lib. 1. cap. 39. &*

lib. 2. cap. 5. & 7. potiuncula sequens subito sistit sanguinem
tussi vel vomitu rejectum. *River. lib. 7. praxi cap. 6.*

Rx. ~ Oli ʒ℥. ▽ plantagin ʒiv. M. F. D. S.

VENTRICULI est solatium. *Paracelsus ὕπερβο λίξι*,
cum dicit, ventriculum ab eo sic roborari, ut coctilia, non
secus ac struthio ferrum alteret. Quicquid ferrati *Plautini* den-
tes non comminuunt, illud hic frangit. Resuscitat fermentum
quasi sepultum. In anorexiâ commendatur tenore veterum
qui acetum, & ex aceto parata ad appetitum excitandum
laudarunt. *Paulus Aegineta lib. 3. de re med. cap. 37. Trallianus
lib. 7. cap. 5.* sed hîc etiam observandum: NE QUID NI-
MIS. Datur optimè in electuariis. Hinc est CONSERVA
ROSARUM Θ TA, medicamentum in omnibus ventriculi
affectibus magnæ utilitatis, præscribitur ita;

Rx conf. rosar. rubr. vitriolatæ antiq. menthæ crispæ ,

conditi corticum citri, aurantium ʒj,

spec. diarrhod. abb. rosatæ novellæ ā ʒij,

ꝰ cinamomi, anisi, citri ā gt. 10.

sirupi conservat Zingiberis ā q. s. M: F. s. a.

D. in pyxide lati orificii. S. Stärkende Magen Lattwerge/da-
von früh und nachmittage ein paar Messerspißen voll zu nehmen.

E P A T I S in fluxu extollit *Fonsæca tom. 1. conf. 92.* succum
totius cichorii & sonichi cum gt. 4. ~ Vitrioli pro dosi. In flu-
xionibus ab intemperie hepatis motum humorum cohibet. A-
calidâ intemperie hepatis & sanguinis æstu gonorrhoeam ex-
citatam in duobus, non ita pridem sedatam ~ Vitrioli cum a-
liis misto, novimus. In hydrope etiam convenit.

VERMIBUS intestinorum exitiale est venenum, ~ Vi-
trioli, si quibusdam ejus guttis imbibatur aliquid sacchari, igne-
que in phialâ digeratur & teratur postmodum, miræ virtutis
in necandis & expellendis vermibus, scribit *Langius in valetudi-
nario infantili.* Refert *Schenkius lib. 3. observ. 298.* quendam phar-
macopœum alicui dedisse ʒj. Vitrioli, atque eâ immensæ lati-
tudinis lumbricum latum expulisse, non sine sævis torminibus.
Svadet igitur, *Adrianus Spigelius*, primum enecantia, post ex-
pellentia, *lib. de lumbr. lato cap. 17.*

In RENUM & VESICÆ affectibus, calculo inprimis.
~ Oli ad 3ß. in ☉ olivarum in omnimodâ □ obstructione exhibuit *Verbezius*, in ▽ agrimon. *Matthiolus*. In calculo cum ▽ saxifragiæ s'vadet *Loelius à Fonte consult. 40.* Cum sero caprillo ☿to *Bened. Sylvaticus cent. 3. consil. 76.* Vide *observat. Panaroli apud Dietericum in iatreo Hipp. pag. 824,*

In ARTHRITIDE quantum possit singulo mane ad aliquot guttas sumtus, incredibile, scribit *Crato consil. 229.*

In FEBRIBUS & PESTE, Spiritum Oli convenire, multis pauci momenti rationibus, medicinarum chemicarum ignarus *Job. Baptista Sylvaticus controuv. 48.* negavit. Verum ejus sententiam hîc pluribus examinare actum esset agere, cum à multis in veritatis thronum sit asserta affirmativa. *Rolsincius de febb. Joel.*

Ex 36. autorum ore illum laudat in peste *Unzer. de peste cap. 4. & antid. pestil. distinct 5.*

Magnificat ~tum hunc in febribus, & ex 100. autoribus proficuum usum deducit in *epistolis Castellus.*

Satis multus in encomiis antipestiferis est *Sennertus lib. 4. cap. 11. de febribus.*

In febribus ~tum Oli materiam remedii esse nobilissimam, expertus est *Hercules Saxonia lib. 1. pract. med cap. 16.*

In febribus pestilentibus ~tus vitrioli est medicamentum sine pari, scribit *Horatius Augenius de peste cap. 17.*

Acida in febribus puncturalibus, & malignis tum ad sitim & putredinem sistendam, tum appetitum excitandum, expectit *Petrus à Castro de febribus malignis.*

~tus Vitrioli in febribus putridis refrigerat, sitim Tantaleam sedat, putredini resistit. *River, lib. 17. cap. 1. Matthiol. in Diosc. lib. 5. cap. 74.*

Omnibus cibis & potui in febribus admiscendum s'vadet *Fonseca consult. 47. tom. 1.*

Spiritus Vitrioli in febribus, plurimis satisfacit indicationibus, effervescentiam sanguinis præcipitat, malignitati resistit, attenuat, obstructions aperit, per □am pellit. Hinc in febribus præscribuntur emulsiones ex seminibus diureticis.

Veteres

Veteres frigidam, arte ferè triplici, uti patet ex *posthumâ varietate Castrensis, lectione 4. extemporaneâ*, factam ad sitim extinguendam adhibebant. Hoc omne expectare possemus à Spiritu Vitrioli. Hinc Spiritu Vitrioli in febribus acidulantur julepi, signo communi *autore Morello lib. 1. cap. 3. addito, Q. S. Relinquitur* dosi pharmacopœi iudicio accurati, non qui opium pro apio, furfures pro farfarâ, coccum pro croco, quales errores plures descripsit *Rosenbergrosa jatricâ*, substituit.

In DYSENTERIA convenire videtur asserere *Mindererus & Castellus*. Felicissimè & tis Vitriolo *Finkium enchir. cap. 21.* hîc usum fuisse refert *Dieter. in iatreo Hippocr. pag. 380.* obitare tamen videtur exulceratio.

An in MELANCHOLICIS AFFECTIBUS conveniat? dubitant nonnulli.

Acida juxta *Galenum 4. simpl. 12.* ejusmodi vires obtinent, ut iudice *Mercato lib. 6. de febribus* gignendo melancholico succo sint commodissima. *Hippocrates*, qui teste *Macrobio in saturn. neque falli, neque fallere potuit, 3. de vict. acutor. t. 38.* acetum melancholicis adversissimum esse dicit. *Senn. in paralip. p. 108.* improbat illam consuetudinem acida in omnibus ferè morbis exhibendi, & causam esse, cur affectio hypochondriaca ita frequens & diuturna. Hâc enim ratione cum plus damni, quàm commodi dederint, scirrhum tandem lienis vel jecoris, & hunc ex *Galeni* mente immedicabilem pronunciant, uti de sui seculi medicis conqueritur *Joh. Fienus lib. de flatib. cap. 4.*

Vulgò quidem dicitur, acida melancholiæ pabulum esse, quod tamen cum limitatione explicat *Mercurialis* apud *Horstium t. 3. prob. dec. 7.* Et ipse *Galenus* lienosis acetum laudat, *lib. 9. de medic. compos. κτ' τόπ 85, cap. 7.* quem nonnulli sequuntur.

Ufus habet laudem, crimen abusus habet.

CIBIS immiscendum & jusculis negat *Joh. Löselius in scrutinio renum pag. 23.* Verentur, ne crudus chylus, simul rapiatur ad renes. Sed nullum periculum in moderato usu, & dosi.

SPIRITUM Δ , & Θ li differre, negat *Sennert. paralip. pag. 95. & Barthol. system phys. in proœmio part 3.* Urgent tamen nonnulli

nulli præparari posse diversa ex spiritu $\odot$ l. & Δ . Sic crocus $\odot$ illinitione spiritus Δ gravior est, quàm qui spiritu $\odot$ li fit.

Ingreditur $\sim$ $\odot$ li pretiosissimum illud medicamentum spirituale, uti vocat *Riv. in epilepsia*, MISTURAM SIMPLICEM. Nomen quidem absonum, sed si res integra, parùm curamus quid nominis, scribit alicubi *Höferus*. Simplex enim dicitur, respectu aliarum ex hac compositarum, uti nobilis mistura antiparalytica $\odot$ ta *Rolsincii in affect. cap. diff. 10.*

Inservit $\sim$ $\odot$ li pro extrahendis tincturis colorum & virtutum. Parantur hæ tincturæ ex variis. Ex violis recentibus, ex rosis autem siccis, monente *Poterio*, flor. calcatrippæ &c.

Rx. fl. ros. rubr. siccar. $\mathfrak{z}\mathfrak{ss}$, borag. buglossi a. $\mathfrak{z}\mathfrak{j}$.

Inde in *Font. tepide* $\mathfrak{lb}\mathfrak{ss}$ ∇ cichor. rosar. a. $\mathfrak{z}\mathfrak{iiij}$, instilla $\sim$ $\odot$ li $\mathfrak{z}\mathfrak{ss}$, & extrahe tincturam. Coletur, edulcetur, servetur usui.

Hæc tinctura sæpius detur ad cochl. aliq. Pertinaci calori hepatis, & siti potenter resistit, cordialis est, & alias principes partes refrigerat

vel:

Rx. hujus tincturæ $\mathfrak{lb}\mathfrak{ss}$, ∇ cinam $\mathfrak{z}\mathfrak{ij}$, aciduletur

$\sim$ $\odot$ li. D.S. Tinctura cordialis.

In paroxysmis febrium, ubi Tantalea sitis, medicus non sit nimis strictus in denegando potu, & præcipuè sub declinatione, ubi ex potu refrigerante sudorem, & sic finem paroxysmi promotum, observari datum est. Huic usui inservire poterit potus acidulatus. *Sennert. lib. 1. pract. fol. 334.* tale præscribit refrigerans:

Rx. *Font.* $\mathfrak{lb}\mathfrak{ij}$, aq. trifol. acetosæ, pap. errat a. $\mathfrak{lb}\mathfrak{ss}$,

$\sim$ $\odot$ li $\mathfrak{z}\mathfrak{j}$, vel q. s. fl. viol. borag. nymph. a. $\mathfrak{z}\mathfrak{j}$,

pulv. sandali rubri $\mathfrak{z}\mathfrak{iiij}$. Stent in infuso, liquor rubicundus edulcetur.

Tinctura violar. fit coerulea per se, si affunditur $\sim$ $\odot$ li purpureascit, si $\sim$ $\odot$ flavescit, si $\sim$ CC. viridescit, sed hic color instabilis.

Utuntur hoc spiritu in MAGISTERIIS præparandis. Quæritur, an magisteria hoc spiritu parata sint rejicienda? obijciunt exemplum *Cratonis*, qui refert cuidam ex talium magisteriorum usu ventriculum esse erosum.

Verum ut in præsentia nostrum non est, omnia magisteria

defendere, ita dicimus magisteria spiritu ☉li parata, & legitime edulcata, omnem illam acidam, quod sapor docet, vim deponere. Morem tamen illorum non excusamus, quo in nonnullis locis magisteria cum ☿Forti parata, & exsiccata adhibentur: nonne hic esset metuendum periculum? Ex perlis & coralliis optimæ & inculpatae fidei esse magisteria cum spiritu ☉li parata defendit, nobilissimus & excellentissimus Dn.D. Statius Henricus Crauelius, Consul & Physicus Osterodanus meritissimus, patronus noster singularis, in suâ enucleatissimâ de diaphoreticis, olim sub presidio nostri πολυμαθεῶς Rolfincii habitâ dissertatione sect.2.cap.1.

An sit MENSTRUUM universale?

Magisteria, sic dicta Roderico à Castro lib.4. cap.3. de meteor. microcosmi, quòd magno magisterio fiant, sunt diversa, ergo etiam requirunt diversa menstua. Extollunt nonnulli spiritum roris majalis. Adi Job. Nardium disquis. physicâ de rore cap.20. Sed ☽ia, quæ amica ☿io, inimica sunt ☿ri, unde rectè concludo, nullum menstruum universale, uti alchimistæ de suo alkahest prædicant, assignari posse, scribit Kircherus arte chimiurgicâ pag.434.

Ad plurima alia adhibetur hic spiritus. Per illinitionem paratur CROCUS ♂. Cum hoc paratur TINCTURA CORALLIORUM D. Langeloti apud Schröderum lib.3. cap.6. Sumitur ad ELIXIR PROPR. Corrigit VITRUM ♂ii, inde spiritus ☉li PURGANS Hartmanni. Corrigit OPIUM assumendum in theriacam, Neucrantz de purpurâ cap.32. Ex terra sigillata & spiritu ☉li est AURUM POTABILE Bartholeti. Ex spiritu est NECTAR & ANIMA ☉li Mynsichti. De TINCTURA ☉ta ☽lina vide Dn. Faschii med. Lic. archiatri Saxonici experientissimi, fautoris & consalini colendi, inauguralem de eauso cap.52. PILULAS diureticas ex tereb. & spiritu ☉li Clossæi commendat Schroderus. PILULÆ Peruvianæ Mynsichti sunt ex hoc spiritu. It. ELIXIR VITRIOLI Mynsichti, quo nobilius stomachicum nondum inventum autor scribit. Tale etiam Elixir describit Libav. syntagm. l. 12. c.43. Ad ☿tem sumunt, & melius esse dicit Polemannus de ☿philos. pag.61. si spiritus ☉ & ☉li

& Oli seorsim Œti, misceantur, & rectificentur, nam spiritum
Oli retardare spiritum O.

De Spiritus Vitrioli USU TUTO non desunt in scholis
medicorum qui dubitant.

Ut fœcunda solent arva sæpe luxuriæ segetes corrumpere,
sic fervida ingenia, uti loquitur alicubi *Mercurialis de subtilis-*
simo Scaligero, interdum ultra veros scopos ferri non est miran-

P. Castellus licet sæpe usus esset felicissimè spiritu vitrioli,
& suos Præceptores utentes vidisset, tamen pruritu novitatis, ob
inanes cerebri titubantes, uti illum incusat *Verbezius*, conce-
ptus de usu cepit dubitare. Videns, se rem acu non tetigisse,
palinodiam cecinit, & CHALCANTHI TRIUMPHUM scripsit,
& quò acrior persecutor, eò serior existit amator.

Thomas ille Erastus, Germaniæ Aristoteles, plùs quàm odio
Vatiniano prosequutus est hunc spiritum, veritate tamen victus
ad *Monavium* scribit, chalcanti liquorem tutò usurpari posse.

Johannes Baptista Sylvaticus contrav. 48, multis verbis im-
pugnat, & 1. incommoda crudi vitrioli adscribit spiritui fal-
lissimè. Spiritum Oli non differre, à crudo Olo, errorem
ferulâ dignum censet *Castellus*.

2. Non sequitur, quicquid corrodit externè, illud etiam
interne. Succus citri corrodit corallia, hic enim legitimum
habetur menstruum tincturæ coralliorum, ergo etiam ventri-
culum. Contrarium testatur experientia. Euphorbium, can-
tharides externè corrosiva, & tamen internè dantur. Acidulæ
stomachum Marchionis Badensis, si testi oculato *Pistorio in-*
orat. funebri, credendum, perforarunt, ergo non essent sumendæ.
Caustica vis Oli residet in oleo. Veteres semper dixerunt
o^oum, quod nunc spiritus dicitur, non tamen legitimam ut
nunc est, præparationem calluisse, patet ex ipso Cratone. Hinc
nemini mirum sit, cur o^o suo interdum infelices adscripserint
successus.

3. Aciditas nonnullos offendit. Acida autem nervis & u-
tero inimica. Hic pro concessio arripiunt acida, ex mente vete-
rum esse frigida, jam vero *Hipp. aph. 19. lib. 5.* concludit, frigida

nervis inimica. Verum se se explicat *Hipp. aph. 24*, intelligi frigida actu, ut nix, glacies. Concesso igitur, acida, ~~et~~ tum, ~~et~~ minerales acidi, uti *supra* probavimus, non esse frigida, etiam hanc instantiam labi necesse est. Sed sit usus moderatus.

4. Non expelli spiritum $\odot$ li ex ventriculo, qui dicit, naviget Anticyram helleborum potaturus. Acidulæ naturales etiam sunt graves, num & hæ in ventriculo morantur?

Utatur igitur hoc medicamento quilibet, verba sunt *Castelli epist. 1*. sine ullo metu, sine scrupulo, sine ullâ imaginatione periculi, malignitatis, veneni, dummodo convenienti dosi mixturâ, tempore, adhibeatur.

Infaufti successus ab hujus usu abusus sunt confectaria effecta, non verò considerati usus.

Crede mihi vanos res habet ista metus.

*Terror in his ipso major solet esse periclo,
quæ timuisse libet, me timuisse pudet.*

Dum autem causam agimus hujus spiritus, non excusamus omnes, sed legitimè præparatum, sunt enim nonnulli, qui in $\odot$ tione aliquid $\odot$ tri addunt, ut copiosiores impetrent spiritum, quid hic aliud quam ∇ tem redolet? Nec excusamus promiscuum usum, quo utuntur *garrula anus, olidus balneator, audaculus tonsor, perfidus judeus*. Cum hodiè

*Fingant se medicos quivis idiota, sacerdos,
judeus, monachus, histrio, rasor, anus,
miles, mercator, cerdo, nutrix, & arator,
vult medicas quivis vanus habere manus.*

Nam Galeno autore *6. de medic. sec. loca cap. 3*. tum demùm $\Phi\acute{\alpha}\gamma\mu\alpha\tau\alpha\ \chi\epsilon\acute{\iota}\rho\epsilon\varsigma\ \theta\epsilon\acute{\omega}\nu$, *medicamenta deorum manus*, cum quis iis methodicè utatur. Sic nostri $\odot$ li spiritus circumspèctum & prudentem etiam quærit medicum, qui justâ dosi, conveniente vehiculo, legitimo tempore, & moderato ex arte usu, adhibeat, & sic experiatur medicinam nobilissimam.

R O S $\odot$ li, seu spiritus $\odot$ li roridus appellatur, quando

$\mathcal{R}$. $\odot$ li lbvj , vel q. s. $\mathcal{Q}$ l. ex phiolâ per XX. Liquor cohobetur super $\odot$ Hinc si novies sic supra $\odot$ cohobatus, est spiritus $\odot$ li correctus *Paracelsi*, quem per nonum alembicum jubet pelli.

In hoc spiritu residere vim astralem, vires antiepilepticas, depuratorias, & cephalicas nonnulli putant.

~ Oli *ANTIEPILEPTICUS* minoris apparatus est, quando cohobatur ~ Oli super ☉, quem pro epileptico commendatum sibi habuit Augustus dux Anhaltinensis. Vel rectificatur supra cranium humanum,

Majoris apparatus processus habet *Hartmannus*, *Crollius Quercetanus* ex spiritu ☐æ, hujus efficaciam expertus *Agricola in comment. ad Poppium pag. 317.* Uti *Valleriola* succum rutæ laudat antiepilepticum *observ. 7.* ita spiritum hunc dicti extollunt autores.

~ Oli *VOLATILIS*, antiepilepticus, & antiapoplecticus ☑.cum ☿. Vide *Senn. de cons. & diss. Paracels. paragr. lib. 3. cap. 4.*

~ Oli *CORALLISATUS* qui super corallia ex ☿. rectificatur, & hac ratione ipsi demi corrosionem autumant. Idem tentat *Grulingius* dum affundit rosis siccis spiritum.

~ Oli *GUMMOSUS*, dicitur butyrum ☿ii.

~ Oli *DULCEM* nusquam nisi in libris reperiri cum *Angelo Salâ* defendit *experientissimus Conringius lib. de hermet. medic.* Sibi nunquam licuisse videre spiritum verè dulcem asserit *Crollius*. Miratur *Andreas Tenzelius in exegesi chimiaticâ*, *Crollium* tam hospitem fuisse in ☉ Oli dulci confectione. Sed hunc bonum *Tenzelium* rursus miratur *Billichius* dulces nugas asserens *Tenzelium* pro dulci ☉ obtrudisse.

~ tum dulcem tamen proponit *Rhenanus*, & *Libavius* adjectis lapidibus 69, CC. usto. Alii immittunt ferrum candens, ut *Beguinus*, sed hac ratione virtus adimitur, ait *Hartmannus ad Crollium pag. 227.* Imo spiritum Oli absque aciditate, ne pili quidem fecerim scribit *Castellus epist. 1.*

Spiritus Oli *CORDIALIS* A. Sale :

Rx. ossis cervini (C.C. usti) recenter albiss. calcinati 3vj,
spiritus Vitrioli 3viij.

Immitte in calcinatum & arescet, ita ut in pulverem posses redigere. Stent 10 ☿, deinde per ☉ ☑la. Habet hoc pro cordiali præstantissimo.

Sed gravissima est censura *Zwelfferi in mantissa herm. p. 752.* nihil in hoc reperiri laudandi.

Ex $\bigcirc$ lo est ∇ PENOTI APERITIVA, cujus descriptio
exstat apud *Penotum* sub nomine ∇ mirabilis, & *Sennert. in in-*
stit. lib. 5. part. 3. sect. 3. c. 5. Convenit cum antihydrico *Muffeti.*
Vide *ampelographiam Sachsi* sect. 9. cap. 4.

Spiritus $\bigcirc$ li compositus GLAUBERIANUS, ob com-
positionem, & furni, quem requirit, singularis inventionem,
cujus exemplar etiam in *Rolfinciano suburbano laboratorio*, me-
retur commendationem. Mereretur etiam commendationem
virtutis, nisi obstaret spiritus carbonum, qui in hac $\epsilon\chi\chi\epsilon\iota\eta\sigma\iota$
colligitur.

Spiritus $\bigcirc$ li PHILOSOPHICUS dicitur ∇ illa fon-
tana, quâ $\equiv$ tur Φ ius vitæ ex butyro Φ ii. ∇ am calidam eligit
Crollius, sed abstinendum à calidâ esse monet *Hartmannus* ne
pulvis ille angelicus, uti vocant, flavescat.

Hunc philosophicum cohobatum, & rectificatum eligit præ
vulgari *Hartmannus* ad medicinam septem membrorum princi-
palium *Crollii*. Acidulantur eo iulepi in feb. Est pro menstruo.

Hic singulari modo rectificatus fit STRIATUS.

OLEUM Vitrioli consistentiâ differt à spiritu, & mayo-
rem habet vim causticam, ponderosius est. Non est propriè $\bigcirc$,
& $\gamma\delta$ Φ λόγισον, non concipit flammam.

Duplex est $\bigcirc$ vel sine Δ , vel cum Δ paratum.

Sine igne parandi modum *Denzelinus ad Cratonem epist. me-*
dicin. 98. habet Teratur Vitriolum subtilissimè, affund. $\frac{1}{2}$, exsic-
ca, post in loco subterraneo in vase decliviori liquefcit.

Est quidem non tam validum, sed vires habet suas.

Cum igne paratum, est crassior spiritus falsuginosi pars,
quod ultimò spiritum sequitur, vel quasi sedimentum quoddam
est spiritus. Alium modum *Qlandi* $\bigcirc$ proponit *mantissa pag.*
770. Zwelfferus.

Elegantem separandi modum $\bigcirc$ um à spiritu habet cum ∇
in NB. *Horstius dec. 1. q. 5. probl. med.* Si citiùs ab opere Φ lationis
abstinemus, $\bigcirc$ remanet. Vel periculum faciendum, num ad-
hiberi possit instrumentum inter rostra intermedia, in-
star illius, quod vocant aludel in cujus ventre restitit $\bigcirc$, quòd
guttatim illapsum.

Uſus hujus $\odot$ i eſt cauſticus. Vide *Fallopiū in chirurg.* In polypo narium abſumendo laudat *Glandorpius de polypo pag. 53.* *Jonſtonius de polypo.* In polypo tamen non exulcerato à corroſivis abſtinendum eſſe, contra quosdam monet *Horſtius lib. 2. obſerv. 27.*

Adhibetur hodie etiam ad excitandos fonticulos iis, qui ferramenta candentia metuunt. Bene autem debet muniri imposito glandis tuberculo, ne ulterius quàm par eſt ſerpat, & nervos penetrando convulſionem excitet, *Mercatus tom. 5. conſult. 24. Hieron. ab Aquapend. in operat. chirurg. cap. de fonticulis. Job. van Horne microtechne pag. 99.*

Præfertur tamen illud actuale ſingularis inventionis inſtrumentum *Aquapendentis*, quod habet abſconditum ignitum, ſtylum. Dicitur $\kappa\epsilon\upsilon\psi\iota\omega\upsilon\epsilon\iota\sigma\tau\omicron\nu$.

Nec PHLEGMA illaudatum relinquimus. Et eſt liquor ille, qui guttatim antequam ſpirituum nebulae appareant, exſtillat. Vel etiam ſeparatim ex vitriolo per $\times$ extrahitur, ubi rorem vitrioli ſequitur. Adhibetur ad tincturas. Nonnulli ſolophlegmate vitrioli paralyſin ſanatam fuiſſe ferunt, ſcribit *de conſ. & diſſ. Senn.* Hoc phlegma vocat ∇ utilem ad refrigerationem, & ophthalmiam *Poter. in pharmac.* Eximios alios præſtat uſus, adeo ut *Mindererus* ſcripſerit, ſi *Galenus* unicum phlegma agnoviſſet, auſim polliceri pro Pergameno, eum dimidium ſuorum medicamentorum deſerturum, & ſoli huic crediturum.

C A P U T. VIII colophonem imponit.

R Eſtat vel tribus ſaltim literulis uſum vitrioli *Paraceliſtarum* in lapide philoſophorum (non ente illo chimico) indiçaſſe.

In vitriolo punctum centrale quærit *Paraceliſus philoſophiæ & medicinae princeps*, uti ſe ipſum honorat *de tincturâ auri*, & *jaſtantia monſtrū & arrogantia bombilio*, uti illū appellat *Kircherus.*

Hoc *Paraceliſus*, uti fingit, à ſibyllâ monitus ſe primūm prodidiffe fatetur. Tectum nomen VITRIOLI ſequens notat:

Viſi-

Visitabis Interiora Terræ, Rectificando Invenies, Occultum Lapidem Veram Medicinam. Ex initialibus literis colligitur, nomen VITRIOLI. Sed satis scopticè alii hunc in modum, respondent.

Viâ Istâ Thesauros Requirendo Inutilem Operam Luferunt Viri Multi.

Sed nostrum non est pluribus illud prosequi, cum *Paracelsus* ipse satis sit prolixus, de quo num verum illud *Kircheri* ? Si, quæ scripsit (*de lapide philosophorum*), in quintam essentiam destillaveris, vix quinq; uncias bonarum rerum extrahes. TANTUM!

Politiora in hac gravissimâ materiâ pollicemur, si otium, ruminandi olim concedetur.

Δεῶ μεγίστῳ καὶ κατὰ τὴν δόξαν.

GAudeas, CHIMIA, te nunc clariorem redditam hocce scripto, quod politum prodiens in publicum fulgidum CHALCANTHON arte perpolit spagiricâ, vique Vulcani, coruscis æstuantis ignibus, optimam condit medelam languenti corpori.

Nobili quod splendorum dum choro medentium exhibes, dilecte FRATER, fausta quaque comprecor, annuat tuis supremus arbiter conatibus: sospitet tuos labores: multa cedat gloria: gaudiumque sis parentum: patriæque commodum!

Hac ἡγοφωνήσῃ

honoratissimo fratri, cathedram medicam iterum ascensuro acclamat

Henricus Wilhelmus Triumphius

Goslariâ Saxo, SS. Theol. & Phil.
Stud.

F I N I S.

